

Illegal streaming & ip-tv - de laglydigas gängkriminalitet?

- En rättslig analys av slutanvändares ansvar vid upphovsrättsintrång

Illegal streaming- Organized Crime Amongst the law-abiding?

- *A Legal Analysis of the End-Users Liability in Copyright Infringement*

Victor Hedman

Tobias Appelquist

Handledare: Herbert Jacobson

Bedömare: Anders Holm & Susanna Wallner

Examinator: Hanna Almlöf

Sammanfattning

Uppsatsen redogör för illegal streamings rättsliga reglering, i synnerhet ip-tv, och dess inverkan på upphovsmän samt involveringen av kriminella nätverk på marknaden. Med anledning av att användningen av illegala streamingtjänster ökat har det lett till minskade intäkter för legala streamingbolag, samtidigt som de kriminella nätverken har fått en allt större ekonomisk vinning.

Den rättsliga regleringen i EU och Sverige regleras av Infosoc-direktivet samt Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, URL. I uppsatsen analyseras även EU-rättsliga avgöranden, bland annat om Filmspeler-domen har påverkat rättsläget. I domen fastslog EU-domstolen att försäljning av mediaboxar med en förinstallerad illegal streamingtjänst kan utgöra ett upphovsrättsligt intrång. Men avseende slutanvändarens ansvar vid användning av illegala streamingtjänster är rättsläget fortsatt oklart.

En av uppsatsens centrala delar är frågan huruvida användningen av ip-tv omfattas av undantagsbestämmelsen 2 kap. 11a § URL eller om förfarandet utgör ett upphovsrättsligt intrång. Bestämmelsen reglerar tillfälliga kopior av upphovsrättsskyddade verk och är svår att tillämpa på dagens moderna streamingtekniker. Sedan granskas regeringens pågående filmutredning (SOU 2025:24), i vilket behovet av skärpt lagstiftning för att motarbeta ip-tv samt möjligheterna att kriminalisera personers privata bruk analyseras.

I uppsatsens analysdel diskuteras hur upphovsrättsliga regleringar kan förändras för att på ett mer effektivt sätt kunna hantera den illegala streamingen. Möjligheten att kunna kombinera både juridiska och tekniska justeringar analyseras och hur de kan minska efterfrågan på illegala streamingtjänster. För att möjliggöra detta krävs det ett samspel mellan näringslivet och staten genom att skapa incitament för konsumenter att välja de lagliga streamingtjänsterna.

Avslutningsvis konstateras att dagens lagstiftning behöver förändras då dagens för att omfatta slutanvändarens ansvar. Det finns ett behov att utveckla det rättsliga ramverket på området så att det anpassas till dagens typer av streaming.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Problembakgrund.....	1
1.2 Syfte.....	3
1.3 Problemformulering.....	3
1.4 Metod och material.....	4
1.5 Avgränsningar.....	6
1.6 Disposition.....	7
1.7 Tidigare publikationer.....	7
1.8 Målgrupp.....	8
2. Illegal streaming och rättsläget idag.....	9
2.1 Upphovsrättens ramverk.....	9
2.2 Avtalslicenser.....	10
2.3 Digital Single Market Directive.....	11
2.4 Upphovsrättslig överlåtbarhet.....	12
2.5 Infosoc-direktivet.....	13
2.6 Inskränkningar i ensamrätten.....	14
2.7 Digital exemplarframställning vid streaming - tolkningsfrågor.....	16
3. EU-rättsliga avgöranden på området.....	18
3.1 Infopaq-målet C-302/10.....	18
3.1.1 Introduktion.....	18
3.1.2 Bakgrund.....	18
3.1.3 EU-domstolens tolkning del 1.....	19
3.1.4 EU-domstolens tolkning del 2.....	19
3.2 Filmspeler-domen, C-527/15.....	21
3.2.1 Introduktion.....	21
3.2.2 Bakgrund.....	22
3.2.3 Förhandsavgörandet.....	23
3.2.4 EU-domstolens prövning.....	24
4. Avkodningslagen.....	27
5. Filmutredningen.....	29
5.1 Filmutredningen.....	29
5.2 Delbetänkandet.....	29
5.3 Tilläggsdirektivet till betänkandet.....	29
6. Analys.....	31
6.1 Svensk rätt idag.....	31
6.2 Infopaq-domen.....	31
6.6 Filmspeler-domen.....	33
6.5 Avkodningslagen.....	35
6.3 De lege ferenda - hur rätten bör vara.....	35
6.4 Stat och näringsliv - ett samspel.....	38
7. Slutsats.....	39
8. Källförteckning.....	40

Förkortningar

AvkL	Lag (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning
DSM	Digital Single Market Directive
Infosoc-direktivet	“information society”; Europaparlamentet och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och vissa närstående rättigheter i informationssamhället
Ip-tv	Internet protocol tv - tv som användare tar del av via internet, exempelvis playtjänster och i appar
OCSSP	Online content-sharing service providers
Prop	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
URL	Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Begrepp

Cache

Cache är en inbyggd hårdvaru- eller mjukvarukomponent som temporärt lagrar data som används frekvent

Mångfaldigande

Det EU-rättsliga begreppet som motsvarar exemplarframställning i URL och avser varje kopiering av ett verk.

Trestegstestet

Avgör ifall undantaget i artikel 5.1 infoc-direktivet får tillämpas med hänsyn till tre kumulativa villkor: Undantaget får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.

1. Inledning

1.1 Problembakgrund

I dagens samhälle är streaming en stor del av många personers vardag som i huvudsak handlar om streaming av tv, film, serier och sport. Streamingutbudet består av ett flertal olika företag såsom Netflix, Viaplay, Max med flera.¹ Streamingutbudet som nämnda bolag tillhandahåller är begränsat och på grund av det krävs det vanligtvis att en konsument behöver inneha flera olika streamingtjänster för att kunna streama det som önskas. De begränsade utbuderna hos streamingaktörerna presenterar en problematik för de flesta som vill ha tillgång till ett brett och varierat utbud.

Problematiken ligger bland annat i att streamingbolagen innehar olika rättigheter till att sända olika sportevenemang. Därmed kan slutanvändare behöva vara anslutna till ett flertal streamingbolag, för att kunna se olika sporter eller matcher, vilket kan bli väldigt kostsamt. Detsamma gäller för filmer, serier och realityprogram. Kostnadsfrågan har medfört att allt fler privatpersoner har börjat se sig om efter billigare lösningar, bland annat illegala alternativ.² Att fler konsument vänder sig till illegala alternativ är på grund av det ökade utbudet av illegala streamingtjänster som kommit på senare år. Användandet av illegala streamingtjänster bidrar till att kriminella aktörer tar en allt större roll på streamingmarknaden vilket medför att upphovsrättsinnehavarna drabbas då deras verk tillgängliggörs utan tillåtelse.³

Illegal streaming föreligger när en distributör tillhandahåller konsumenter med tv-innehåll från upphovsrättsmän utan samtycke, det föreligger ofta kopplingar till organiserad brottslighet i samband med distribution av illegala streamingtjänster vilket kan påverka hela samhället.⁴ Illegala streamingtjänster är ett snabbt växande streamingförfarande, år 2023 hade 8.5 procent av Sveriges befolkning ip-tv.⁵ Hela 25 % av den nordiska befolkningen uppger att de har brukat illegal streaming i början av 2024 vilket utgör 5 000 000 användare, 400 000 fler än föregående år.⁶

¹ Patent och registreringsverket, *Allmänhetens medievanor*, hämtad mars 13 2025.

² Skatteverkets rapport *avseende kontrollen av av illegal IPTV*, november 22 2023, mars 6 2025.

³ SOU 2025:24 s 56.

⁴ Nordic Content Protection, *Nordic content protection tar krafttag i kampanj mot illegala tv-tjänster*, s 1.

⁵ Skatteverket s 5.

⁶ Mediavision, *“5 million pirates in the Nordics”*, broadbandtvnews.com, hämtad 6 mars 2025.

En viktig anledning till den ökade konsumtionen av illegal streaming är så kallad "ip-tv" som definieras: "Internet Protocol Television" och är i regel en tv-box som sedan kan sammankopplas med en dator, tv eller mobil mot en månatlig avgift.⁷ Sändningarna en ip-tv distributör levererar går via internet till skillnad från vanlig tv.⁸ Den typiska användaren av ip-tv är en person i 15-24 års ålder och anledningen till användandet uppges vara kostnaden hos de traditionella streamingtjänsterna.⁹ En ytterligare anledning är den bristande tillgängligheten av filmer hos leverantörerna. När det gäller tv-program vet användaren i regel var han eller hon hittar innehållet men är inte villig att betala för det.¹⁰ Ip-tv presenterar ett brett utbud av filmer, serier och sport för en lägre kostnad för dess användare vilket lockar många konsumenter, däremot ligger själva användningen av ip-tv i en rättslig gråzon. Användandet av illegala streamingtjänsten ip-tv har på senare år vuxit till att bli en lukrativ miljardindustri.¹¹

Den ökade användningen av illegala streamingtjänster har lett till minskade inkomster hos en mängd streamingdistributörer.¹² Det är inte klarlagt huruvida själva konsumtionen av streamingtjänster utgör ett upphovsrättsligt intrång eller om slutanvändaren omfattas av undantagsbestämmelsen till ensamrätten i 2 kap. 11a § Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, URL. Undantaget har implementerats för att efterleva artikel 5.1 i Infosoc-direktivet som tillåter användning av upphovsrättsskyddat material utan tillstånd under vissa förutsättningar som följer av direktivet.¹³

I takt med att samhället blir allt mer digitaliserat har upphovsrätten behövt anpassa sig för att möta samhällets utveckling och behov.¹⁴ Behovet av att anpassa sig utefter samhällsutvecklingen ledde till tillkomsten av undantaget i 2 kap. 11a § URL avseende "tillfälliga kopior".¹⁵ För att belysa detta ges följande exempel: Vid webbsurfning är det vanligt förekommande att en kopia

⁷ Nationalencyklopedin, *IPTV*, hämtad 6 maj 2025.

⁸ Bredbandsval, *IPTV - hur fungerar det?*, hämtad 11 maj 2025.

⁹ Maria Söderfeldt, "Fler unga ser sport via illegala tv-tjänster: "För dyrt att prenumerera", *TV4 Nyheterna*, 21 juni 2024.

¹⁰ Hub Research, *Hub's 2020 privacy and piracy study (2020)*, citerad i Statens offentliga utredningar SOU 2025:24.

¹¹ TV4 Nyheterna st. 1.

¹² Skatteverket s 3.

¹³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 Maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167/10, 22.6.2001).

¹⁴ Direktiv 2001/29/EG, skäl 5 samt 31; Levin Marianne, Hellstadius Åsa, *Lärobok i immaterialrätt*, s 149.

¹⁵ Prop 2004/05:110 Upphovsrätten i informationssamhället - genomförande av direktiv 2001/29/EG. m.m. s.92.

av en webbsida automatiskt sparas lokalt på användarens enhet, också kallat: "cache". Processen innebär skapandet av en tillfällig kopia av ett verk. Sådana tillfälliga kopior bör inte medföra upphovsrättsliga sanktioner, eftersom de sker i samband med en laglig användning såsom enbart visning eller avlyssning av verket.¹⁶ Artikel 5.1 infosoc-direktivet har införts i syfte att anpassa upphovsrätten till den digitala utvecklingen i samhället. Bestämmelsen har prövats i ett ip-tv relaterat rättsfall, i vilket den svarande parten gjorde gällande att ip-tv distribution skulle omfattas av undantaget i artikel 5.1 infosoc-direktivet om tillfälliga kopior.¹⁷

En rättslig central EU-dom på området som ovan nämnts är den så kallade Filmspeler-domen. I målet prövade EU-domstolen huruvida försäljning av en ip-tv box, med förinstallerade länkar till olagligt tillgängliggjort innehåll, utgjorde ett upphovsrättsintrång. Domstolen fann att sådan försäljning innebar ett illegalt tillgängliggörande i enlighet med infosoc-direktivet.¹⁸ Domen är och har varit i stor betydelse gällande lagligheten av ip-tv. Men huruvida domen faktiskt förändrat rättsläget gällande ip-tv är en fråga som kräver närmare analys.

Mot bakgrund av det växande användandet av illegal streaming har regeringen tillkallat en särskild utredare för att se över den nationella filmpolitiken. I uppdraget ingår att kartlägga omfattningen av streaming samt att föreslå åtgärder för att motverka illegal streaming framväxt, med särskilt fokus på ip-tv.¹⁹

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att utreda hur den rättsliga regleringen för illegal streaming avseende lagligheten av ip-tv ser ut med fokus på slutanvändarens brukande av ip-tv. Syftet är att förse läsaren med en grundläggande kunskap om dels vad illegal streaming är samt hur det regleras inom svenska och europeiska rättskällor.

1.3 Problemformulering

¹⁶ Prop 2004/05:110.

¹⁷ Domstolens dom av den 26 april 2017, Stichting Brein mot Jack Frederik Wullems, C-527/15, ECLI:EU:C:2017:300.

¹⁸ EU-domstolens dom, C-527/15.

¹⁹ Statens offentliga utredningar SOU 2025:24, Publiken i fokus - reformer i ett starkare filmland, betänkande av filmutredningen. hämtad: mars 6 2025.

- Hur regleras illegal streaming och ip-tv i svensk rätt idag? Samt faller slutanvändarens agerande vid streaming in under undantaget från ensamrätten i 2 kap. 11a § URL?
- Har filmspelerdomen förändrat rättsläget?
- Hur kan regeringens filmutredning komma att påverka gällande rätt avseende illegal streaming och ip-tv på en nationell nivå?

1.4 Metod och material

Den vanligaste metoden för juridiska skrifter är den rättsdogmatiska metoden som innebär tolkning, beskrivning, samt systematisering av gällande rätt, vilket görs enligt rättskälleläran med hänsyn till rättskällornas hierarki och inbördes relation.²⁰ Däremot talar Sandgren om att en utsagas rättskällevärde ska bedömas i det aktuella fallet “*in casu*” genom en avvägning av rättskällans auktoritet och utsagans tyngd. En rättskälla av hög dignitet, exempelvis prejudikat kan innehålla uttalanden som idag inte är av relevans på grund av samhällsutvecklingen eller som fått tillmätas ett lägre prejudikativvärde på grund av kritik som riktats i efterhand.²¹ Insamlingen av information sker ur relevanta källor med hänsyn till rättskällehierarkin.

Sverige är medlem i Europeiska unionen, EU, och omfattas därför av EU-rätten som i sin tur äger företräde framför svensk rätt. Vid konflikter mellan den nationella och EU-lagstiftningen så äger EU-lagstiftningen företräde.²² Vid tolkning av bestämmelser tillämpar EU-domstolen emellanåt en bokstavstolkning, där fokus ligger på ordalydelsen. Denna metod används oftast av EU-domstolen som en tillbakahållande faktor, för att säkerställa att en bestämmelsens innebörd inte går utöver vad som uttryckligen anges i dess lydelse.²³ Eftersom EU-rätt översätts till alla dess medlemsländers inhemska språk ska unionsrättsliga begrepp tolkas autonomt, det innebär att begreppen måste ges en självständig betydelse oberoende av begreppens betydelse i medlemsländernas egna rättsordningar.²⁴

²⁰ C. Sandgren. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattande*. 4. uppl. Norstedts juridik, 2018, Stockholm s. 45

²¹ Ibid. s. 46

²² Regeringskansliet, Regeringens arbete på EU-nivå, 29 augusti 2024.

²³ Jörgen Hettne, Ida Otken Eriksson (red), *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, 2 uppl, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2011 s. 159

²⁴ Hettne, Eriksson, s 161-162.

EU-domstolen har uttalat att unionens direktiv ska tolkas i enlighet med EU:s allmänna rättsprinciper som utgör unionsrättens ryggrad. Principerna är vägledande i domstolens rättspraxis och direktivens tillämpning. EU:s bestämmelser är enbart ett uttryck för en bakomliggande princip, och tolkas inte isolerat utan i ljuset av sin egen rättspraxis.²⁵ Utöver rättsprinciperna tillämpar EU-domstolen en systematisk och teleologisk tolkningsmetod. Den systematiska tolkningsmetoden innebär att en bestämmelse tas ut i ett större sammanhang, exempelvis utifrån dess placering i och relation till den rättsakt som omsluter bestämmelsen. Stor vikt läggs vid om en bestämmelse är ett undantag till en huvudregel, till exempel undantaget i artikel 5.1 infosoc-direktivet, då undantag av EU-domstolen tolkas restriktivt.²⁶

Den teleologiska, eller ändamålsorienterade metoden, tillämpas av EU-domstolen av tre skäl: Tillgodose bestämmelsens ändamål, motverka orimliga resultat av en strikt bokstavstolkning samt för att fylla ut luckor som annars skulle finnas i unionsrätten. Metoden är av ett subsidiärt slag och används när bestämmelsens kontextuella sammanhang eller lydelse är oklart.²⁷ Om flera tolkningsmetoder föreligger, använder EU-domstolen den tolkning som bäst överensstämmer med bestämmelsens syfte.²⁸

Vid inhämtning och analys av EU:s rättsakter och avgöranden gällande ip-tv beaktas att EU-domstolen konsekvent tillämpar ovannämnda tolkningsmetoder vilket är ett viktigt steg i att på ett korrekt sätt fastställa rättsläget inom ramen för uppsatsen. EU-domar rörande ip-tv och illegal streaming samt domar i vilket artikel 5.1 Infosoc-direktivet prövas i förhållande till det svenska genomförandet i 2 kap 11a § URL, behandlas för att uppnå uppsatsens syfte. EU-rätt och EU-domar behandlas i uppsatsen i syfte att fastställa rådande rättsläge. Uppsatsen tillämpar därför den EU-rättsliga metoden.

Inhämtningen av EU-rättsliga domar sker från adekvata databaser, bland annat EU:s officiella databas som innehåller lagstiftning och domar. EU-rättsliga avgöranden undersöks och analyseras för att försöka fastställa rådande rättsläge. Mot bakgrund av utvecklingen av illegal streaming på senare år behandlas rättskällor som inte är äldre än tio år.

²⁵ Hettne, Eriksson, s 163-164.

²⁶ Ibid., s 167-168.

²⁷ Ibid., s.168-169.

²⁸ Ibid., s. 169.

Utöver ovannämnda utreds och analyseras det nya betänkandet "Publiken i fokus - reformer för ett starkare filmland" SOU 2025:24.²⁹ Regeringen beslutade 25 januari 2024 i ett kommittédirektiv att en översyn av den nationella filmpolitiken (dir 2014:10) skulle genomföras. I tilläggsdirektivet 2025:5 till Filmutredningen är ett av syftena med direktivet att: "...analysera behovet av och förutsättningarna för ett förbud för privatpersoner att ta emot sådan ip-tv och föreslå hur ett förbud bör utformas" samt utöver vid behov föreslå andra åtgärder mot distributionen.³⁰ SOU 2025:24 är ett delbetänkande och uppdraget förväntas vara slutfört i september 2025.

Rättspolitisk argumentation förekommer med anledning av att rättsläget kan behöva ändras för att tillgodose upphovsrättsinnehavarens intressen. Syftet med rättspolitisk argumentation är att analysera om fog finns för att rätten behöver ändras inom ett område. Att fastställa hur rätten bör vara "de lege ferenda", är dock inte syftet med uppsatsen. Däremot kan en tolkning av gällande rätt "lex lata" leda till slutsatsen att rätten är otillräcklig. Det kan medföra att gällande rätt behöver justeras "de lege ferenda", och i förlängningen "de sententia ferenda", hur en domstol bör besluta i ett mål.³¹ Utifrån dessa ställningstaganden liknar metoden för uppsatsen den rättsdogmatiska metoden.³²

1.5 Avgränsningar

Illegal streaming förekommer runt om i världen i olika format, som nämnts är ett av dessa format ip-tv. Eftersom tekniken ip-tv, vilket är den primära illegala streamingtekniken på den svenska marknaden, avgränsas uppsatsen till att behandla i huvudsak ip-tv. Uppsatsen är avgränsad till upphovsrättsliga perspektiv för slutanvändaren och straffrätt behandlas inte inom uppsatsens ram. Uppsatsen avgränsas till svensk rätt samt EU-sekundärrätt, relevant svensk och EU-rättspraxis behandlas även. Vid genomgången av EU-domstolens förhandsavgöranden fokuserar uppsatsen på de rättsfrågor som är relevanta för uppsatsen syfte och frågeställningar.

²⁹ SOU 2025:24, *Publiken i fokus - reformer i ett starkare filmland*, betänkande av filmutredningen.

³⁰ Tilläggsdirektiv till Filmutredningen (Ku 2024:1)

³¹ Ibid. s. 52

³² Nääv, Maria, Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018 s 21.

1.6 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sju kapitel, i det inledande kapitlet presenteras syftet med uppsatsen, de frågeställningar som ska utredas samt den metod som används och hur den ska användas. I uppsatsens andra kapitel undersöks hur illegal streaming regleras i svensk rätt och EU-rätt. I uppsatsens tredje kapitel behandlas EU-rättsliga avgöranden som är adekvata till uppsatsens syfte och frågeställningar. I uppsatsens fjärde kapitel redogörs avkodningslagen som reglerar obehörig åtkomst till vissa tjänster för att visa hur Sverige reglerar de tekniker som används för att inhämta upphovsrättsskyddat material. I det femte kapitlet behandlas regeringens filmutredning i syfte att belysa regeringens syn på ip-tv. I uppsatsens sjätte kapitel analyseras det insamlade materialet från uppsatsen andra till femte kapitel och slutligen i sjunde kapitel formuleras uppsatsens slutsats.

1.7 Tidigare publikationer

Under 2021 skrevs ett examensarbete av Wärnerup med syftet att utreda huruvida slutanvändaren vid användande av ip-tv utgör ett upphovsrättsligt intrång och även undersöka bevisanskaffningmedlet informationsföreläggande.³³

Ett examensarbete från 2017 av Carlsson har författats med syftet att utreda gällande rätt av ensamrätterna och undantagen som rör av exemplarframställning och tillfälliga kopior, 2 kap. 11a § URL och artikel 5.1 Infosoc-direktivet.³⁴ Även ett examensarbete från 2019 har författats av Bergstedt med liknande syfte som arbetet av Carlsson.³⁵

Uppsatserna är viktiga bidrag i den upphovsrättsliga diskussion om ip-tv men uppsatserna är fyra, sex och åtta år gamla. Sedan dess har konsumtionen ökat,³⁶ men rättsläget är fortfarande oförändrat.³⁷ Mot bakgrund av det har regeringen, som nämnts i uppsatsens inledande del, beslutat att tillkalla en särskild utredare för att göra en grundläggande översyn av den nationella

³³ Wärnerup, *Streaming - en rättslig gråzon?* Lunds Universitet, s.8

³⁴ Carlsson, *Streaming och framställningen av tillfälliga exemplar*, Stockholms Universitet s.6

³⁵ Bergstedt, *Slutanvändares rättsliga ansvar vid illegal streaming*, s.8

³⁶ Skatteverket s 5.

³⁷ Se 11a § URL från 2005 samt Infosoc-direktivet från 2001.

filmpolitiken.³⁸ Syftet med utredningen är delvis att stärka upphovsrättsmännens ställning och motverka illegal streaming och ip-tv.³⁹

Denna uppsats analyserar det upphovsrättsliga rättsläget efter EU-domstolens avgörande i Filmspeler-målet, med särskild fokus på slutanvändarens ansvar vid användning av ip-tv tjänster. Analysen sker i ljuset av den svenska regeringens pågående filmpolitiska utredning. Genom att bearbeta området med rättsdogmatisk analys och rättspolitisk diskussion klarlägger uppsatsen brister i dagens lagstiftning. Vidare diskuteras behovet av lagstiftningsreformer i ett digitalt samhälle i vilket illegal streaming och ip-tv blivit ett utbrett och normaliserat fenomen.

1.8 Målgrupp

Den målgrupp som uppsatsen riktar in sig på är personer som studerat minst tre på en juridisk utbildning. Med hänsyn till att målgruppen besitter grundläggande kunskaper inom juridiken förklaras inte juridiska begrepp som är allmänt vedertagna. De begrepp som förklaras i uppsatsen är således begrepp som är unika för uppsatsens rättsområde.

³⁸ Regeringen, *Parisa Liljestrand har tagit emot filmutredningens betänkande*, pressmeddelande, 4 mars 2025. hämtad 21 mars 2025.

³⁹ SOU 2025:24.

2. Illegal streaming och rättsläget idag

2.1 Upphovsrättens ramverk

Upphovsrättsligt skydd återfinns i flera rättskällor, bland annat FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna i vilket det framgår av artikel 27.2 ett generellt rättsskydd för upphovsrätten till de konstnärliga verk konstnärer skapar.⁴⁰ I artikel 15.1 Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter framgår att konventionsstaterna erkänner rätten för var och en att ta del av det ideella och materiella skyddet som härrör från en konstnärlig framställning. Ett ytterligare skydd återfinns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna i artikel 17.2.

Artikel 17.2 stipulerar ett immaterialrättsligt skydd för medlemsstaternas population samt första protokollet i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna i första artikeln om skydd för egendom. Med egendom i konventionen avses även immateriell egendom.⁴¹ Ytterligare stöd för förfogande av ensamrätten hittas i direktiv 2001/29/EG Infosoc.⁴² I nationell rätt är upphovsrätten grundlagsskyddad i 2 kap. 16 § kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform och närmare bestämmelser finns i upphovsrättslagen.

Den som skapar en film eller en serie har upphovsrätten till det verket i enlighet med 1 kap. 1 § 1st 4p URL. Upphovsrätten uppkommer automatiskt utan något krav på registrering.⁴³ Upphovsrätten består av två delar, en ekonomisk del och en ideell del. Det ekonomiska skyddet består i att upphovsrättsinnehavaren har en uteslutande förfoganderätt över sitt verk, enligt 1 kap. 2 § första stycket URL. Den uteslutande förfoganderätten innefattar en exklusiv rätt till exemplarframställning och tillgängliggörande av verket till allmänheten. För att inskränkningar i 2 kap upphovsrättslagen ska vara tillämpliga krävs att verket har gjorts tillgängligt till allmänheten på ett lovligt sätt, i enlighet med 1 kap 8 § URL. Inskränkningarna omfattar således endast lovligt offentliggjorda verk.. Det ideella skyddet framgår av 1 kap. 3 § URL i vilket upphovsmannen ska bli angiven i den omfattning och på det sätt god sed kräver.

⁴⁰ FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, UNRIC Brussels.

⁴¹ *Anheuser-Bush Inc v. Portugal*, nr 73049/01, 11 jan 2007, p. 72.

⁴² Se artikel 2-5, Infosoc direktivet.

⁴³ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt, s 79.

Upphovsrättsinnehavaren har därmed en ensamrätt att framställa exemplar, ändra eller bearbeta sitt verk samt besluta om verket ska spridas till allmänheten.

2.2 Avtalslicenser

Tillåtelse till överlämnande av upphovsrättsliga verk kan ske genom avtalslicenser.

Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verket på det sätt som anges i avtalet, även om den individuella upphovsmannen inte har gett explicita medgivanden, så länge rätten till nyttjandet omfattas av avtalslicensen i enlighet med 3a kap. 42k § URL. Licenserna används ofta på områden där utnyttjanden av verk är vanligt förekommande och i vilket det i regel kan vara problematiskt att identifiera vilka verk som är skyddade och vilka som inte är skyddade.⁴⁴

I Sverige används en form av avtalslicens som fungerar som ett kollektivavtal mellan nyttjare av verk och organisationer som representerar en bred grupp av upphovsmän.⁴⁵ Bestämmelser om avtalslicenser avseende radio och tv-sändningar hittas i 3 kap. 42f-42g §§ URL. Den så kallade signalrätten framgår av 5 kap. 48 § URL som stadgar att radio- och tv-bolag har en uteslutande rätt att förfoga över en televisionssändningar och ljudradio samt förfoganderätten över återutsändning av sändningarna enligt 5 kap. 48 § första stycket fjärde punkten URL.⁴⁶

Svea hovrätt - Patent- och marknadsöverdomstolen dömde i mål B-12022-21 i juni 2022 gällande just signalrätten. Domstolen fann att försäljning av förprogrammerade ip-tv boxar inklusive abonnemang genom hemsidan "cardsplitter.se" utgjorde medhjälp till brott mot upphovsrättslagens signalrätt genom främjande av olovligt återutsändning enligt 5 kap. 48 § första stycket fjärde punkten samt 7 kap. 53 § URL. Den åtalade behövde betala 70 dagsböter om 50 kr och totalt ett belopp överstigande en miljon kronor till C More, Discovery, Viaplay och Viacom International.⁴⁷

⁴⁴ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt, s. 211.

⁴⁵ Ibid., s. 208.

⁴⁶ Se NJA 2017 s. 446 om signalrätten.

⁴⁷ Svea hovrätt, Patent- och marknadsdomstolen, dom 14 juni 2022 i mål B-12022-21.

2.3 Digital Single Market Directive

Upphovsrätten på EU-rättslig nivå regleras genom förordningar och direktiv. Ett av dessa är direktivet om upphovsrätt på den digitala inre marknaden också kallat DSM - Digital Single Market Directive. Direktivet är främst tillämpligt på medieplattformar och streaming hos onlineleverantörer som till exempel Facebook och Youtube också kallat "OCSSPs" - online content-sharing service providers.⁴⁸ En "OCSSP" definieras som en leverantör vars affärsmodell är att lagra och tillgängliggöra till allmänheten en avsevärd mängd upphovsrättsligt skyddat material, men även skyddat material som laddats upp av plattformens användare. Efter att ha mottagit materialet organiserar onlineleverantören det för att sedan marknadsföra det i vinstsyfte. Det mest relevanta direktivet på området är det så kallade infosoc-direktivet. Direktivet reglerar lagligheten av ensamrätten och undantaget om tillfälliga exemplar, vilket har ansetts vara en kärnpunkt vid fall som behandlar ip-tv och illegal streaming.⁴⁹ Däremot kan DSM direktivet fortfarande fungera som vägledning och tolkningsstöd för domstolar.

Av artikel 17.1 i DSM-direktivet framgår att medlemsstaterna ska föreskriva att en innehållsdelnings tjänst online anses göra en överföring till allmänheten när den ger tillgång till upphovsrättsskyddat material som användare har laddat upp.⁵⁰ Leverantörer som tillgängliggör upphovsrättsskyddade alster ska med andra ord ha tillstånd från rättsinnehavaren, det vill säga upphovsmannen.⁵¹ Utan ett tillstånd får leverantören inte göra verken tillgängliga till allmänheten. De enskilda användarna av det upphovsrättsskyddade materialet kan ladda upp innehåll på plattformen i fråga, till exempel Youtube, om plattformen har licensavtal med upphovsrättsmannen utan att behöva skaffa en separat licens. Detta förutsatt att uppladdningen inte genomförs med ett kommersiellt syfte eller att användarens verksamhet inte genererar betydande intäkter.⁵²

En ip-tv tjänst är inte en tjänst som erbjuder användargenererat innehåll och artikel 17.2 i DSM-direktivet är därmed inte direkt tillämplig på området. Om en ip-tv leverantör besitter

⁴⁸ Tobias Kempas, The New Copyright Directive: Are OCSSPs Now Required to Carry Certain Content, *Vinge*, hämtad 5 maj 2025.

⁴⁹ EU-domstolens dom, C-527/15.

⁵⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv nr 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG (EUT L 130/92, 17.5.2019), s. 28.

⁵¹ Direktiv 2001/29/EG artikel 3.1 och artikel 3.2

⁵² Direktiv 2019/790, artikel 17.2.

rättigheter för spridande av ett verk genom t.ex. en licens för allmänheten skulle givetvis slutanvändaren tackas av denna.⁵³ Om en licens inte föreligger ska leverantören hållas ansvarig för överföringen till allmänheten av upphovsrättsligt skyddade verk i enlighet med 1 kap 2 § URL. Det finns således en distinktion i frågan hur direktivet skiljer på ansvarighet hos leverantören, i vilket leverantören eller bolaget direkt kan hållas ansvarig genom eget upphovsrättsintrång eller indirekt hållas ansvarig genom dess användares överträdelser av direktivets bestämmelser.

Om en leverantör av en delningstjänst vill undvika ansvar för upphovsrättsintrång enligt artikel 17.4 DSM-direktivet behöver tre villkor vara uppfyllda. Leverantören ska kunna visa att denne gjort allt vad den kan för att erhålla tillstånd, effektiva åtgärder ska ha vidtagits för att otillåtet upphovsrättsskyddat innehåll inte hålls tillgängligt på plattformen, samt att otillåtet upphovsrättsskyddat innehåll skyndsamt avlägsnats om det väl har förekommit.⁵⁴ Direktivet konkretiserar med andra ord ansvaret hos leverantören genom att ställa upp skyldigheter som leverantören måste uppfylla för att hålla sig skadeslös.

2.4 Upphovsrättslig överlåtbarhet

EU har beslutat att dess medlemsstater ska ge upphovsmän full förfoganderätt över sina verk och förbjuda all spridning till allmänheten som inte görs av upphovsrättsmännen i enlighet med artikel 4 om spridningsrätt i infosoc-direktivet.⁵⁵ Artikelns inskränker dock inte möjligheten för upphovsmän att överlåta äganderätten av sina verk till andra,⁵⁶ då upphovsrätten är en del av förmögenhetsrätten och ändras genom kontraktuella bestämmelser.⁵⁷ En överlåtelse innebär att en direkt överföring sker av äganderättigheterna som ett skyddat verk omfattas av.⁵⁸ Vid överlåtelse av upphovsrättsligt skyddade verk finns en presumtion att det är fråga om en fullständig överlåtelse. Det ska framgå av avtalet om överlåtelsen avser en delvis överlåtelse av äganderätten till ett verk, och om så är fallet bör avtalet vara så preciserande som möjligt.⁵⁹ I internationell doktrin kan en upphovsrättslig specifikationsgrundsats utläsas vilket innebär att

⁵³ Direktiv 2019/790, artikel 17.2.

⁵⁴ Direktiv 2019/790, Artikel 17.4.

⁵⁵ Direktiv 2019/790, artikel 4.

⁵⁶ Se Olin, URL 3 kap 27 §, Karnov (JUNO) (besökt 2025-05-04).

⁵⁷ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt, 133.

⁵⁸ Ibid., s. 134.

⁵⁹ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt, s 134.

generella och diffusa överlåtelser kan avvisas.⁶⁰ Svenskt rättsligt stöd för överlåtbarheten härleds ur 3 kap. URL, men viktigt att poängtera är att lagstiftaren skiljer på exemplaröverlåtelse och upphovsrättslig överlåtelse. För att få förfoganderätt till verket räcker det inte med en överlåtelse av ett eller flera exemplar.⁶¹

2.5 Infosoc-direktivet

Undantag mot ensamrätten framgår av artikel 5.1 infosoc-direktivet med följande lydelse:

“1. Tillfälliga former av mångfaldigande enligt artikel 2, som är flyktiga eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och vars enda syfte är att möjliggöra a) en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller b) en laglig användning av ett verk eller annat alster och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse, skall undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2.”⁶²

Artikel 5.1 stadgar flera undantag som behandlar fall då medlemsstaterna får implementera frivilliga undantag för mångfaldigande. Undantagen kan till exempel vara radio- och tv-sändningar, tillhandahållande av arkiv och bibliotek samt privatkopiering.⁶³ Tv och radiobolag kan göra tillfälliga inspelningar av verk med egen utrustning och kan, om de har ett särskilt dokumentärt värde, sparas i officiella arkiv.⁶⁴ Om ett mångfaldigande faller in under ett av undantagen har medlemsstaterna även rätt att föreskriva undantag från rätten till spridning av ett verk enligt artikel 4 infosoc-direktivet.⁶⁵ De föredragna undantagen får enbart tillämpas om tre rekvisit är uppfyllda i artikel 5.5 infosoc-direktivet, även benämnt “trestegstestet”. Rekvisiten utgör ett krav på att undantaget bara får tillämpas i specialfall. Rekvisiten är att användandet av verken eller verket inte oskäligt får inkräkta på rättsinnehavarnas legitima intressen samt ett krav på att de endast får tillämpas på fall som inte strider mot normalt utnyttjande av verket.⁶⁶

Om en ip-tv distributör tillfälligt lagrar datan som en del av en teknisk process snarare än att behålla informationen med ett varaktigt slag skulle verksamheten kunna omfattas av artikel 5.1 i

⁶⁰ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt, s 580; NJA 2010 s 559.

⁶¹ 3 kap 27 § 1st 2 men URL; Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt s 134.

⁶² Direktiv 2001/29/EG, artikel 5.1.

⁶³ När någon för privat bruk mångfaldigar ett verk och det finns varken direkt eller indirekt ett vinstsyfte samt då upphovsrättsmannen får skälig ersättning omfattas även privatkopiering av undantaget. Ibid. Artikel 5.2. b).

⁶⁴ Direktiv 2001/29/EG art 5.2 d).

⁶⁵ Ibid. artikel 5.4.

⁶⁶ Direktiv 2001/29/EG art 5.5.

infosoc-direktivet. Dock omfattar artikeln i infosoc-direktivet enbart tillfälliga kopior som inhämtas på lagligt vis. I praktiken skulle en ip-tv-distributör kunna försöka radera innehållet direkt, exempelvis efter att ha livesänt en tennisturnering i Sydamerika men om en avtalslicens om streamingen inte föreligger gäller ändå inte undantaget.

2.6 Inskränkningar i ensamrätten

Infosoc-direktivets artikel 5.1 implementerades i nationell rätt genom 2 kap. 11a § URL.

Bestämmelsen lyder enligt följande:

“Tillfälliga former av exemplar av verk får framställas, om framställningen utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och om exemplaren är flyktiga eller har underordnad betydelse i processen. Exemplaren får inte ha självständig ekonomisk betydelse.

Framställning av exemplar enligt första stycket är tillåten endast om det enda syftet med framställningen är att möjliggöra

1. överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller
2. laglig användning, dvs. användning som sker med tillstånd från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare, eller annan användning som inte är otillåten enligt denna lag.

Första och andra styckena ger inte rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar. *Lag (2005:359).*”

I 2 kap. 11a § första stycke URL anges tre förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en tillfällig framställning av ett verk ska vara tillåtet. Framställningen av tillfälliga exemplar ska enligt 2 kap. 11a § första stycket URL utgöra en väsentlig och integrerad del i en teknisk process av framställningen. Med väsentlig och integrerad del avses situationer i vilket själva framställningen av exemplar är nödvändig för att den tekniska processen ska fungera effektivt. Ett exempel skulle kunna vara tillfälliga kopior som uppstår i en dators arbetsminne när en person surfar på nätet.⁶⁷

De framställda exemplaren ska enligt den andra förutsättningen vara antingen av en flyktig karaktär eller av underordnad betydelse i den tekniska processen, rekvisitet uppfylls om ett av de två villkoren är uppfyllda. Formen av mångfaldigande ska inte ha en självständig existens eller något självständigt syfte i förhållande till den tekniska process den ingår i, för att uppfylla rekvisitet “underordnad betydelse”.⁶⁸ I fråga om rekvisitet “flyktig” i förhållande till den tekniska processen uppfylls rekvisitet om formen för mångfaldigandet har en begränsad livslängd och livslängden inte överstiger vad som är nödvändigt för att den tekniska processen ska fungera.⁶⁹

⁶⁷ Prop 2004/05:110 s 381.

⁶⁸ EU-domstolens dom, C-360/13, punkt. 43.

⁶⁹ EU-domstolens dom, C-360/13, punkt. 40.

Den sista förutsättningen angivet i bestämmelsens första stycke stipulerar att de framställda exemplaren självständigt inte får inneha en ekonomisk betydelse. Ett exempel på ett fall när en tillfällig kopia kan få en självständig betydelse är om det i en nätverksserver finns en cachekopia trots att det ursprungliga exemplaret raderats från internet.⁷⁰

2 kap. 11a § andra stycket URL stipulerar att en exemplarframställning enbart kan vara tillåten om framställningens enda syfte är ett av två syften som anges i bestämmelsens andra stycke. Det första syftet som anges i andra stycket är att exemplarframställningen, genom användandet av en mellanhand, ska möjliggöra en överföring mellan tredje parter. Med en sådan överföring avses exempelvis sådan framställning av tillfälliga exemplar som sker när e-postmeddelanden förmedlas. Det andra syftet som anges i andra stycket är möjliggörandet till laglig användning. Med laglig användning avses användning när upphovsrättsinnehavaren har lämnat sitt samtycke till användningen eller annan användning som är tillåtet i enlighet upphovsrättslagen.⁷¹

Vad som enligt upphovsrättslagen är tillåten användning är vad som stipuleras av inskränkingsbestämmelserna i andra kapitlet URL. Upphovsrätten hindrar exempelvis inte att en användare tittar på ett verk då det inte innebär ett tillräckligt väsentligt förfogande enligt upphovsrättens mening. Om en person då tittar på illegalt utlagda verk på internet kan inskränkingsbestämmelsen 2 kap. 11a § URL åberopas avseende de tillfälliga kopiorna som uppkommit vid webbläsningen. Men oberoende av om det är illegalt eller lagligt material ger inte 2 kap. 11a § URL rätt att spara eller ladda ner kopior av skyddade verk då exemplaren måste vara tillfälliga för att bestämmelsen ska vara tillämplig. Det tredje stycket i 2 kap. 11a § URL anger att det som angetts i tidigare stycken inte ger rätt till exemplarframställning av datorprogram eller databaser.⁷²

Vidare motiverades 2 kap. 11a § URL med en hänvisning till en nödvändig process som sker i princip inom all teknik, nämligen något som inom E-handelsdirektivet kallas "mere conduit" vilket innebär "enbart vidarebefordran". Begreppet används för att sätta en prägel på att ansvarsfrihet bör ligga hos aktörer som enbart utför en automatisk mellanlagring av material på servrar vid förmedling av material, exempel på detta är "cache". Cache sparas för att

⁷⁰ Prop 2004/05:110 s. 381.

⁷¹ Ibid., s. 381.

⁷² Ibid., s. 382.

effektivisera överföring av information i en mellanlagringsprocess som sker via routrar och servrar. I en personator sker en mellanlagring i vilket de senast öppnade webbsidorna sparas ned på datorns hårddisk också kallat "klientcachning", samt i RAM-minnet - "minnescachning". Detta förfarande är det som utgör "tillfälliga kopior".⁷³

Enligt skälen till infoc-direktivets artikel 5.1 ska en aktör som uppfyller villkoren i artikeln även avse förfaranden där cachelagring kan uppstå i situationer som är av betydelse för att ett överföringssystem ska fungera effektivt. För att detta ska vara tillåtet får mellanhanden inte modifiera informationen som lagrats.⁷⁴ Syftet med bestämmelsen är enligt regeringen följande: "...de som endast tillhandahåller teknik för överföringsprocesser mellan andra aktörer (det vill säga mellanhänder eller s.k. service-providers) under vissa förutsättningar inte skall hållas ansvariga för tillfälliga kopior av upphovsrättsligt skyddade verk eller sådana prestationer som skyddas av upphovsrätten närstående rättigheter. Ett annat syfte är att se till att enskilda inte drabbas av något upphovsrättsligt ansvar för de tillfälliga kopior som uppstår vid s.k. webbläsning, dvs. vid enbart tittande och lyssnande på nätverk som exempelvis Internet."⁷⁵ En viktig distinktion görs i artikel 5.1 a) och b) - där förslaget från EU skiljer på överföring av verk i ett nätverk (a) och en slutanvändares nyttjande av verk (b).⁷⁶ Regeringen framför att detta liknar en inskränkingsbestämmelse snarare än ett undantag i enlighet med 1 kap. 9 § URL.⁷⁷

2.7 Digital exemplarframställning vid streaming - tolkningsfrågor

I takt med den ökade digitaliseringen i samhället transformerades digitala verk till en binär kod motsvarande en uppsättning av ettor och nollor. Den tekniska progressionen gav upphov till en hel del upphovsrättsliga frågetecken och oförutsägbara risker för intrång.⁷⁸ Vid digitala framställningar är exemplarframställningen av hög upphovsrättslig relevans. Det kan till exempel röra sig om en kopia av ett verk som sparas på en enhet vid nedladdning, eller när en slutanvändare tittar eller lyssnar på ett verk som temporärt lagras i webbläsarens cache. Sådana fall utgör tillfälliga exemplar enligt 2 kap. 11a § URL.⁷⁹

⁷³ Proposition 2004/05:110 Upphovsrätten informationssamhället - genomförande av direktiv 2001/29/EG, s. 89.

⁷⁴ Direktiv 2001/29/EG, skäl 33.

⁷⁵ Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättsvister.

⁷⁶ Direktiv 2001/29/EG, artikel 5.1 a)-b).

⁷⁷ Prop 2004/05:110.

⁷⁸ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt 149.

⁷⁹ Prop. 2004/05:110 s. 92.

Dagens digitala samhälle har gett upphov till att datorer kan återge verk med sådan noggrannhet att originalen knappt kan särskiljas från kopior, de kan även återge verken i en modifierad form.⁸⁰ Digitaliseringen har lett till en mer svåridentifierad definition av vad som avser exemplar/kopia/original samt lett till problematik att identifiera otillåtna kopior då teknikens möjligheter inspirerar till att modifiera och ändra digitala exemplar av verk.⁸¹

När en slutanvändare streamar ett verk uppstår ett tillfälligt exemplar i samband med streamandet på användarens enhet.⁸² Exemplaren kallas fragment och lagras automatiskt under en kort tid och raderas därefter, utan att användaren aktivt laddar ned något.⁸³ På liknande sätt sparas skärmkopior tillfälligt vid surfning, vilka raderas när webbsidan stängs,⁸⁴ till skillnad från cachekopior som ersätts automatiskt efter viss tid. Trots att tidpunkten för raderingen av cachekopior kan variera, betraktas även dessa som tillfälliga.⁸⁵

I det så kallade "Premier League" målet har mångfaldiganderätten utvidgats till att omfatta "flyktiga fragment" av upphovsrättsliga verk som framställdes på en tv-skärm och fanns lagrade hos en satellitavkodare. Avgörande för upphovsrätten i fallet trots omständigheterna var att fragmenten omfattades av upphovsmannens intellektuella skapelse.⁸⁶ Ett fragment eller ett "delvist" mångfaldigande av ett verk har i en dom från EU-domstolen konkretiserats till att omfatta så lite som 2 sekunder av ett musikaliskt verk.⁸⁷

Sammanfattningsvis kan konstateras att vid streaming utan upphovsmannen samtycke kan lagrade fragment av tillfälligt slag i samband med streamingen utgöra ett intrång i upphovsrätten, samt utgöra ett illegalt mångfaldigande av verket om mångfaldigandet utgör skaparens egna intellektuella skapelse.⁸⁸

⁸⁰ Levin Marianne, Hellstadius Åsa, Lärobok i immaterialrätt. s 149.

⁸¹ Ibid. s 149.

⁸² Liang, Mengna. The Journal of World Intellectual Property, volume 23, Issue 5-6. Nov 2020, sida 802.

⁸³ Ibid. s 804.

⁸⁴ EU-domstolen dom, C-360/13, punkt 15.

⁸⁵ Ibid., punkt 26.

⁸⁶ Domstolens dom av den 17 januari 2012, Infopaq II AS mot Danske Dagblades Forening, C-302/10, ECLI:EU:C:2012:16, punkt 22.

⁸⁷ Pelham v Hütter and Schneider-Esleben. (2019) Mål C-476/17, punkt 29. Hämtad från: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=216552&doclang=EN>

⁸⁸ Liang, Mengna. The Journal of World Intellectual Property, volume 23, Issue 5-6. Nov 2020, sida 804.

3. EU-rättsliga avgöranden på området

3.1 Infopaq-målet C-302/10

3.1.1 Introduktion

Infopaq-målet var ett förhandsavgörande som begärts från den danska högsta domstolen Højesteret för en konflikt sinsemellan företaget Infopaq och föreningen Danske Dagbladets Förening (hädanefter DDF).

3.1.2 Bakgrund

Infopaq var en verksamhet som sysslade med mediabevakning samt mediaanalys. Deras tjänster innefattade en insamling av särskilt utvalda tidningsartiklar som Infopaq sedan sammanfattade. Insamlingen baserades på Infopaqs kunders val av ämnen för att sedan genom en datainsamlingsprocess skapa sammanfattningar av tidningsartiklar som Infopaq därefter sände till sina kunder via e-post.⁸⁹

DDF som är en branschorganisation för danska dagstidningar fick 2005 insikt om att Infopaq inhämtade utdrag ur artiklar med ett kommersiellt syfte utan att ha erhållit tillstånd från upphovsrättsinnehavarna till artiklarna. DDF ansåg att användandet av utdrag från tidningsartiklarna krävde tillstånd från upphovsrättsinnehavarna vilket DDF framförde till Infopaq.⁹⁰ Infopaq ansåg inte att deras verksamhet krävde tillstånd från upphovsrättsinnehavarna och bestred således DDF:s påstående. Infopaq väckte sedan talan mot DDF och yrkade att domstolen skulle fastställa Infopaqs rätt till att använda utdrag ur tidningsartiklar utan att behöva inhämta tillstånd.⁹¹

Målet gick hela vägen upp till Højesteret vilket är Danmarks högsta domstol. Højesteret valde att vilandeförklara målet och ställde ett antal frågor till EU-domstolen om hur artikel 5.1 i infosoc-direktivet ska tolkas.⁹²

⁸⁹ EU-domstolen dom, C-302/10, punkt 8.

⁹⁰ Ibid., punkt 9-10.

⁹¹ Ibid., punkt 17.

⁹² EU-domstolen dom, C-302/10, punkt 21.

3.1.3 EU-domstolens tolkning del 1

EU-domstolen besvarade den nationella domstolens frågor med att inledningsvis formulera att ett utdrag på elva ord som inhämtats genom en datainsamlingsprocess som sedan lagras och skrivs ut kan omfattas av artikel 2 i infosoc-direktivets bestämmelser om delvis mångfaldigande. EU-domstolen stipulerade sedan att det föll på den nationella domstolen att pröva huruvida utdragen skulle anses omfattas av det upphovsrättsliga skyddet.⁹³

EU-domstolen fastslog sedan i målet att utdragen ur tidningsartiklarna som Infopaq gjorde inte uppfyllde kraven för att omfattas av undantaget i artikel 5.1 infosoc-direktivet. Domstolen ansåg att Infopaqs utdrag inte var att anse som flyktiga eller av underordnad betydelse och därför inte uppfyllde kraven för att omfattas av undantaget artikel 5.1 i infosoc-direktivet. Domstolen fastslog således att utdragen som Infopaq använde sig av krävde att upphovsrättsinnehavarna lämnat sitt tillstånd.⁹⁴

3.1.4 EU-domstolens tolkning del 2

Den nationella domstolen fann dock efter att ha mottagit EU-domstolens avgörande att en ytterligare bedömning krävdes avseende huruvida Infopaq gjort sig skyldiga till upphovsrättsligt intrång i tidigare steg i deras datainsamlingsprocess. Den nationella domstolen ställde således ytterligare frågor till EU-domstolen som sedan besvarade dessa.⁹⁵ Frågorna formulerades enligt följande:

“1) Är det, för att mångfaldigandet ska anses utgöra en integrerad och väsentlig del i en teknisk process, i den mening som avses i artikel 5.1 i direktiv (2001/29), av betydelse i vilket skede av den tekniska processen mångfaldigandet äger rum?

2) Kan tillfälliga former av mångfaldigande anses utgöra en integrerad och väsentlig del i en teknisk process när det innebär att hela tidningsartiklar skannas manuellt, varvid tidningsartiklarna överförs från ett tryckt medium till ett digitalt medium?”⁹⁶

EU domstolen började med att precisera rekvisiten i artikel 5.1 i Infosoc-direktivet som ställer upp fem kumulativa villkor för att mångfaldigande ska undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i direktivet.⁹⁷ De kumulativa rekvisiten är följande:

- “det är fråga om en tillfällig form av mångfaldigande,

⁹³ Ibid., punkt 22.

⁹⁴ Ibid., punkt 22; se avsnitt 2.6.

⁹⁵ Ibid., punkt 23.

⁹⁶ Ibid., punkt 23.1 samt 2.

⁹⁷ Direktiv 2001/29/EG, Artikel 2.

- mångfaldigandet är flyktigt eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse,
- mångfaldigandet utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process,
- det enda syftet med denna process är att möjliggöra en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller en laglig användning av ett verk eller annat alster, och
- mångfaldigandet inte har någon självständig ekonomisk betydelse”⁹⁸

Rekvisiten ska tolkas restriktivt enligt rättspraxis. EU-domstolen hade att döma villkor tre till fem i artikeln som innefattades av förhandsavgörandet. Villkor ett och två omfattas inte då dessa redan hade tagits ställning till i målet Infopaq International.⁹⁹ Som tidigare nämnts slog domstolen fast att utdragen bestående av elva ord inte kunde utgöra ett sådant mångfaldigande som var flyktigt eller utgjorde ett inkluderande av underordnad betydelse med hänvisning till villkor ett och två. Mångfaldigandet fick med andra ord inte göras utan upphovsrättsinnehavarens samtycke.¹⁰⁰

Domstolen förtydligade betydelsen av mångfaldigandet avseende vilken tidpunkt i den tekniska processen som mångfaldigande utfördes samt betydelsen av ett mänskligt ingripande i den tekniska processen.¹⁰¹ EU-domstolen fastslog att mångfaldigandet måste ske helt inom ramen för den tekniska processen och vara absolut nödvändigt för att processen ska fungera. Det krävs att processen är beroende av den tillfälliga formen av mångfaldigandet, det vill säga kopian.¹⁰² Ett mänskligt ingripande var inte heller nödvändigt, ansåg domstolen då det inte var något som kunde utläsas av artikeln i direktivet. I förlängningen innebar detta även att en person kan göra ett ingripande som leder till en initial tillfällig form av mångfaldigande. Direktivet preciserar inte vid vilken tidpunkt mångfaldigandet ska ske, vilket innebär att det i praktiken kan ske antingen i processens början eller i dess slutskede.¹⁰³ Med mänskligt ingripande avses att en fysisk person aktivt initierar processen att skapa tillfälliga kopior, mångfaldigandet, utan att detta sker automatiskt.¹⁰⁴

I målet besvarade EU-domstolen fråga ett och två enligt följande:

“Av vad som anförts följer att den första och den andra frågan ska besvaras på följande sätt.
 Artikel 5.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att tillfälliga former av mångfaldigande under en datainsamlingsprocess, såsom de som är i fråga i det nationella målet, uppfyller villkoret att detta

⁹⁸ EU-domstolen dom, C-302/10, punkt 25.

⁹⁹ Ibid., punkt 28.

¹⁰⁰ Se avsnitt 3.1.3.

¹⁰¹ EU-domstolen dom, C-302/10, Punkt 29.

¹⁰² Ibid., punkt 30.

¹⁰³ Ibid., punkt 31-32.

¹⁰⁴ EU-domstolen dom, C-5/08, punkt 63-64.

mångfaldigande ska utgöra en integrerad och väsentlig del i en teknisk process, trots att denna process inleds och avslutas med detta mångfaldigande och trots att detta mångfaldigande innebar att en mänskligt ingripande görs”¹⁰⁵.

3.2 Filmspeler-domen, C-527/15

3.2.1 Introduktion

Som nämnts träffar ingen lagregel användandet av ip-tv då varken nationell rätt eller EU-direktiv har formulerats på ett sådant sätt att en tillfällig sändning från en tredjepartsserver omfattar inte en slutanvändares brukande av en ip-tv tjänst.¹⁰⁶ Enligt upphovsrättslagen har skaparen till ett verk upphovsrätt till verket och därmed uteslutande rätt att förfoga över verket, samt rätten att överföra verket till allmänheten i enlighet med 1 kap. 1-2 §§ URL . Huruvida distributionen avseende ip-tv har omfattats av 2 kap. 11a § URL samt artikel 5.1 i Infosoc-direktivet om tillfälliga exemplar har varit en rättslig gråzon.

I april 2017 lämnades ett förhandsavgörande av EU-domstolen i mål C-527/15 som sedan kommit att benämnas som Filmspeler-domen. Efter Filmspeler domen som kommer att redovisas nedan står det klart att från och med år 2017 kan EU-medborgare som säljer fysiska tv-boxar med förinstallerad ip-tv programvara komma att straffrättsligt sanktioneras i form av böter eller fängelse.¹⁰⁷ Filmspeler-domen tjänar som ett vägledande fall då den visar hur tekniska instrument har möjliggjort för användare att streama illegalt har reglerats i rättspraxis.

3.2.2 Bakgrund

En privatperson, Wullems, hade via ett antal diverse webbplatser tillhandahållit konsumenter modeller av multimediaspelare av olika slag som gick under samlingsnamnet Filmspeler. Multimediaspelaren fungerade som ett verktyg för att sammankoppla ljud- och bildsignaler med en bildskärm.¹⁰⁸ På multimediaspelaren fanns en programvara som möjliggjorde för användare att starta upp filer från olika menyer.

¹⁰⁵ EU-domstolen dom, C-302/10, punkt 39.

¹⁰⁶ 11a § URL, Infosoc artikel 5.1.

¹⁰⁷ Eftersom Filmspeler-domen är ett förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, innehåller den inte någon påföljdsbestämning. Vilket straff som utdöms beror därför på nationell rätt. I svensk rätt kan otillåten överföring till allmänheten enligt 7 kap. 53 § upphovsrättslagen (1960:729) medföra böter eller fängelse i upp till två år.

¹⁰⁸ EU-domstolens dom, C-527/15, punkt 15.

På multimediaspelaren, också kallat "Filmspelare", fanns även tilläggsprogram som en tredje part hade skapat som gav användarna möjlighet att ta del av upphovsrättsligt skyddade verk utan kostnad samt utan tillstånd från upphovsmannen.¹⁰⁹ Tilläggsprogrammen innehöll så kallade hyperlänkar. När en användare klickade på någon av dessa hyperlänkar med fjärrkontrollen till multimediaspelaren kunde de både ta del av innehåll som var tillgängligt med upphovsmannens tillstånd, men också till innehåll som upphovsmannen inte gett sitt tillstånd till.¹¹⁰

Filmspelerskaparen marknadsförde sin multimediaspelare genom reklam i vilket det framgick att en innehavare av en multimediaspelare kunde ta del av upphovsskyddat material utan extra kostnad på en tv-skärm utan upphovsrättsinnehavarens tillstånd.¹¹¹

I juli 2014 skickade stiftelsen Stitching Brein in en stämningsansökan gentemot Wullems. Stitching Brein yrkade att Wullems skulle föreläggas att sluta med sin försäljning av multimediaspelare eller att sluta tillhandahålla sina användare med sådana hyperlänkar, som möjliggjorde för användarna att få åtkomst till upphovsrättsligt skyddade verk illegalt. Stitching Brein påtalade att Wullems hade gjort en överföring av upphovsrättsligt skyddade verk till allmänheten och således brutit mot bestämmelserna i artikel 5.1 i infosoc-direktivet.¹¹² Wullems anförde i svaromål att illegal strömning av verk som innehar upphovsrättsligt skydd innefattas av undantaget som regleras i artikel 5.1 i infosoc-direktivet. Då EU-domstolen inte hade yttrat sig om undantagets innebörd valde den nederländska domstolen att skjuta upp målets handläggning för att inhämta EU-domstolens tolkning.¹¹³

3.2.3 Förhandsavgörandet

Den nederländska domstolen ställde EU-domstolen följande tolkningsfrågor:

- 1) "Ska artikel 3.1 i direktiv 2001/29 tolkas så, att det rör sig om en 'överföring till allmänheten' i den mening som avses i den bestämmelsen om någon säljer en produkt (multimediaspelare) i vilken vederbörande har installerat tilläggsprogram som innehåller hyperlänkar till webbplatser på vilka upphovsrättsligt skyddade verk, såsom filmer, serier och liveutsändningar, görs direkt tillgängliga utan rättsinnehavarnas samtycke därtill?"¹¹⁴

¹⁰⁹ Ibid., punkt 16.

¹¹⁰ Ibid., punkt 17.

¹¹¹ Ibid., punkt 18.

¹¹² Ibid., punkt 20.

¹¹³ Ibid., punkt 21.

¹¹⁴ EU-domstolens dom, C-527/15, punkt 22.

I enklare termer: Utgör försäljning av en streamingenhet med förinstallerade länkar till piratsidor en “överföring till allmänheten” enligt artikel 3.1 infosoc-direktivet?

3) “Ska artikel 5 i direktiv 2001/29 tolkas så, att det inte rör sig om ‘laglig användning’ i den mening som avses i punkt 1b i nämnda artikel om en slutanvändare gör ett tillfälligt mångfaldigande vid strömningen av ett upphovsrättsligt skyddat verk från en webbplats som drevs av en tredje man och på vilken detta upphovsrättsligt skyddade verk utbjöds utan rättsinnehavarnas samtycke?”¹¹⁵

Förenklat uttryckt: Om verket har inhämtats från en källa och samtycke till mångfaldigande inte föreligger kan slutanvändaren då åberopa undantaget i artikel 5.1 Infosoc-direktivet?

För det fall att fråga tre besvarades nekande ställde den nederländska domstolen följande fråga:

4) “..strider i så fall en slutanvändares tillfälliga mångfaldigande vid strömningen av ett upphovsrättsligt skyddat verk från webbplats som drivs av en tredje man och på vilken detta upphovsrättsligt skyddade verk utbjöds utan rättsinnehavarens samtycke mot ‘trestegstestet’ enligt artikel 5.5 i direktiv 2001/29?”¹¹⁶

EU-kommissionen stipulerade att frågeställningen tre och fyra ansågs vara hypotetiska med anledning av att frågeställningarna berör streaming av skyddade verk och inte mediaspelarens försäljning.¹¹⁷

3.2.4 EU-domstolens prövning

Första frågan besvarar EU-domstolen genom att stipulera att rekvisitet “överföring till allmänheten” skall tolkas extensivt.¹¹⁸ Detta görs av ett skyddsintresse gentemot upphovsmännen. Rekvisitet består av två kumulativa rekvisit, i vilket EU-domstolen särskiljer en överföring av ett verk och en överföring av ett verk riktad mot allmänheten.¹¹⁹ En sammanfattning av bedömningsgrunden för att besvara första frågan om “överföring till allmänheten” löd enligt följande:

¹¹⁵ Ibid., punkt 22.

¹¹⁶ Ibid., punkt 22; se avsnitt 2.5.

¹¹⁷ Ibid., punkt 54.

¹¹⁸ EU-domstolens dom, C-527/15, punkt 27.

¹¹⁹ Ibid., punkt 29.

- Om distributören gör detta i ond tro.¹²⁰
- Om mottagaren och "allmänheten" i fallet motsvarar ett obestämt antal mottagare och dessutom "förutsätter ett ganska stort antal personer".¹²¹
- Verken ska överförts till allmänheten genom en annan teknik än den som upphovsmannen avsett eller åtminstone ha nått en publik som inte verket enligt upphovsmannens mening skulle ha nått vid beaktande av tillgänglighörandet.¹²²
- Om ett vinstsyfte förelåg.¹²³

En överföring ansågs föreligga oavsett om publiken utnyttjat möjligheten att få tillgång till verket eller inte, det räckte således att möjligheten fanns för att en "överföring" ska föreligga i enlighet med artikel 3.1 i Infosoc-direktivet.¹²⁴ Att en webbplats innehöll hyperlänkar till ett eller flera skyddade verk på en annan webbplats har i tidigare rättspraxis ansetts kunna utgöra ett tillgänglighörande för allmänheten, förutsatt att verken därigenom nått publiken.¹²⁵ Vid försäljningen av mediaspelaren har Wullems inte enbart sålt en fysisk apparat utan i samband med försäljningen även gett konsumenten en möjlighet att ta del av skyddade verk genom förinstallerade tilläggsprogram.¹²⁶ EU-domstolen fastslog att försäljningen av mediaspelaren utgjorde ett väl genomtänkt förfarande i vilket mediaspelaren inte enbart omfattade passiv teknisk utrustning.

Överföringen till allmänheten ansågs ha uppnåtts i enlighet med artikel 3.1 i infosoc-direktivet eftersom inte bara de faktiska användarna av mediaspelaren inkluderades i den berörda kretsen, utan även alla potentiella köpare kunde få tillgång till skyddade verken.¹²⁷ EU-domstolen valde att pröva frågeställning tre och fyra tillsammans. Frågorna ställdes i syfte att frambringa klarhet i huruvida ett skyddat verk som streamas utan rättsinnehavarens samtycke från en webbplats som en tredje part driver ska anses falla inom de villkor som uppställs i artikel 5.1 och 5.5 i infosoc-direktivet.¹²⁸

¹²⁰ Ibid., punkt 31.

¹²¹ Ibid., punkt 32.

¹²² Ibid., punkt 33.

¹²³ Ibid., punkt 34.

¹²⁴ Ibid., punkt 36.

¹²⁵ Ibid., punkt 37; jfr dom av den 13 februari 2014, Svensson m.fl., C-466/12, EU:C:2014:76, punkt 18; se även, för ett liknande resonemang, beslut av den 21 oktober 2014, BestWater International, C-348/13, EU:C:2014:2315, punkt 15, och dom av den 8 september 2016, GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, punkt 43.

¹²⁶ EU-domstolens dom, C-527/15, punkt 41.

¹²⁷ EU-domstolens dom, C-527/15, punkt 45-46.

¹²⁸ Ibid., punkt 59.

Enligt artikel 2 i infoc-direktivet är huvudregeln att det inte är tillåtet att mångfaldiga en annan persons upphovsrättsligt skyddade verk utan tillstånd men i artikel 5.1 stipuleras ett undantag till huvudregeln som kräver att fem villkor är uppfyllda. Dessa fem villkor har redan preciserats i Infopaq-domen, se avsnitt 3.1.4.¹²⁹

Då artikel 5.1 är en undantagsbestämmelse från huvudregeln krävs samtycke från rättsinnehavaren för att mångfaldiga ett upphovsrättsligt skyddat verk vilket enligt EU-domstolen ska tolkas restriktivt.¹³⁰ Vidare anförde EU-domstolen att en användning av ett upphovsrättsligt skyddat verk ska i enlighet med skäl 33 i preambeln i infoc-direktivet anses laglig under förutsättningen att rättsinnehavarens tillstånd har inhämtats eller inte är illegalt enligt lag.¹³¹

I Filmspelar-domen hade inte upphovsrättsinnehavarna lämnat sitt tillstånd för användning av sina verk. EU-domstolen hade således att pröva huruvida Wullems mångfaldigande var ett tillgängliggörande som var legalt enligt nationell lag. EU-domstolen formulerade att undantagsbestämmelsen i artikel 5.1 enbart tillämpas i enskilda fall där användandet inte står i strid mot ett normalt brukande av ett verk och intrånget gentemot upphovsrättsinnehavaren inte är oskäligt mot rättsinnehavarens intressen.¹³²

Med hänsyn till bakgrunden i det nationella målet beaktade EU-domstolen att marknadsföringen av multimediaspelaren och orsaken till att slutanvändare valt att införskaffa multimediaspelaren berodde på de förinstallerade tilläggsprogrammen. EU-domstolen fann att slutanvändaren hade kunskap om att de vid inköp av en sådan multimediaspelare kunde ta del av verk som var skyddade gratis som också var huvudsyftet med köpet och att tillgängliggörandet skedde utan rättsinnehavarens tillstånd.¹³³

EU-domstolen framförde att Wullems mångfaldigande genom mediaspelare inte utgjorde ett normalt utnyttjande av de upphovsskyddade verken samt att brukandet oskäligt inkräktade på

¹²⁹ Ibid., punkt 60; se avsnitt 3.1.4.

¹³⁰ Ibid., punkt 62.

¹³¹ Ibid., punkt 65.

¹³² Ibid., punkt 66.

¹³³ EU-domstolens dom, C-527/15 punkt 69.

upphovsrättsinnehavarnas intressen. EU-domstolen ansåg att sådant tillgängliggörande som multimediaspelaren kan komma att orsaka att lagliga transaktioner av skyddade verk minskar vilket i sin tur skulle orsaka att upphovsrättsinnehavare lider oskälig skada.¹³⁴ EU-domstolen fann således att villkoren i artikel 5.1 och 5.5 i infoc-direktivet inte var uppfyllda och då att Wullems multimediaspelare inte omfattades av undantaget.¹³⁵

¹³⁴ Ibid. punkt 70.

¹³⁵ Ibid. punkt 71-72.

4. Avkodningslagen

Avkodningslagen har diskuterats i samband med att användningen av ip-tv har blivit allt mer omfattande. Syftet med kapitlet är att undersöka lagens konstruktion och huruvida den kan tillämpas och i så fall på vilket sätt i relation till ip-tv tjänster.

Avgörande för lagens tillämplighet är huruvida avkodningsutrustningen har anpassats eller utformats för att göra en tjänst som omfattas av lagen tillgänglig i tolkningsbar form, som stadgas i 4 § Lag (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning. Den här definitionen anknyter till artikel 2 c och 2 e i Direktivet om det rättsliga skyddet för tjänster som bygger på eller utgörs av villkorad tillgång.¹³⁶ Den förstnämnda artikeln (2 c) definieras som all typ av programvara eller utrustning som utformats eller anpassats för att göra en skyddad tjänst tillgänglig i tolkningsbar form. Den senare artikeln (2 e) har en likvärdig definition, men den riktar in sig på tillgängliggörande utan tjänsteleverantörens godkännande.¹³⁷ Utrustningen får inte tillverkas, importeras, installeras, innehas i förvärvssyfte eller i privat bruk i syfte att göra en tjänst tillgänglig i tolkningsbar form utan ett godkännande från leverantören enligt 5 § första och andra styckena AvkL.

I ett mål från Marknadsdomstolen gällande marknadsföring av en så kallad "cardsplitter" som möjliggjorde för prenumeranter av kodade tv-sändningar att ta del av mer än en tv-kanal trots att medgivande från tjänsteleverantörerna ej förelåg. I målet dömdes en ägare av en enskild firma till vite av 750 000 kr och förbjöds att marknadsföra cardsplittern i Sverige. Bolaget Teknik Kedjan kallade lösningen för en "multiroom" lösning och produkten tillhandahölls av märket "SmartWi". Prenumeranter kunde föra in ett originalprogramkort i en centralenhet samt de olika dotterkortet till de tv-mottagare som ansluts till tv-apparaterna i hemmet. På så sätt kunde en prenumerant få tillgång till olika tv-kanaler på flera platser samtidigt i hushållet, och enbart med ett programkort.¹³⁸

SmartWi manipulerar tv-apparaternas system genom att förmå ursprungsprogramkortet att producera kryptonycklar vilket är en avkodningsfunktion i en hastighet som ursprungsutrustningen inte kan leverera. Enheten kringgår tillgångsbegränsningarna genom att

¹³⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/84/EG av den 20 november 1998 om det rättsliga skyddet för tjänster som bygger på eller utgörs av villkorad tillgång (EGT L 320/54, 28.11.1998.).

¹³⁷ Ibid. Artikel 2 c och e.

¹³⁸ MD 2009:10.

tillgängliggöra kodat innehåll i en tolkningsbar form, som leder till att kunden får tillgång till material kunden inte betalar för. Centralenheten och korten i SmartWi utgjorde en enhet som ingår i avkodningsprocessen vilket enligt avkodningslagen utgör avkodningsutrustning och är därmed illegalt.¹³⁹

¹³⁹ Se domskälen till MD 2009:10.

5. Filmutredningen

5.1 Filmutredningen

I januari 2024 beslutade regeringen att en utredning skulle påbörjas avseende Sveriges filmpolitik där problematiken kring ip-tv tas upp. Den befintliga lagstiftningen för att motverka ip-tv anses vara otillräcklig enligt utredningen.¹⁴⁰ Uppdraget ska senast redovisas den 30:e september 2025, och ett delbetänkande publicerades den 4 mars 2025. Eva Bergquist, kulturdirektör, förordnades som särskild utredare. Eva Bergquist fick i uppdrag att utreda hur ip-tv saluförs utan tillstånd från upphovsrättsinnehavarna och hur ip-tv distribueras. Vidare ska en analys framställas om ip-tvs inverkan på tv- och filmindustrin samt förutsättningarna för hur ett potentiellt förbud att inneha sådan ip-tv borde utformas.¹⁴¹

5.2 Delbetänkandet

I delbetänkandet som regeringen har presenterat framgår av utredningens analys att filmpolitiken inom Sverige bör rikta in sig på att bland annat erhålla en mer lokal kontroll av IP-rättigheter. Syftet är att säkerställa att det är de svenska legala bolagen som får ta del av intäkter och således kunna motarbeta den illegala spridningen av television och film som idag råder.¹⁴²

Enligt Mediavision som är ett undersökningsföretag använder hela 490 000 hushåll i Sverige ip-tv abonnemang där de genomsnittligt betalar 187 kr i månaden för att inneha abonnemangen. Per år motsvarar det 1.1 miljarder kr som illegala nätverk får ta del av. Oberoende av exaktheten i Mediavisions undersökning kan det konstateras att de illegala nätverk som distribuerar ip-tv tjänster omsätter betydande summor pengar.¹⁴³

5.3 Tilläggsdirektivet till betänkandet

I ett tilläggsdirektiv till betänkandet redovisas hur ip-tv under senare år blivit allt mer vanligt i de svenska hushållen och har tagit en avsevärd del av marknaden i fråga om distribution av idrott, serier och film. Att saluföra ip-tv där tillstånd ej har lämnats av rättighetsinnehavarna är olagligt.

¹⁴⁰ Tilläggsdirektiv till Filmutredningen (Ku 2024:1), s. 2.

¹⁴¹ Dir. 2025:5, s.1.

¹⁴² SOU 2025:24 s 214.

¹⁴³ Ibid s., 58.

I fråga om privatpersoner som använder sig av ip-tv är dock rättsläget i Sverige avseende brukandet av illegala streamingtjänster mer ovisst.¹⁴⁴

I tilläggsdirektivet anges avkodningslagen som en potentiell möjlighet till reglering av ip-tv. I lagen stipuleras som nämnts att privatpersoner ej får i enlighet med 5 § AvkL använda eller inneha sådan avkodningsutrustning som kan tillgängliggöra exempelvis skyddade verk utan samtycke.¹⁴⁵ Däremot har avkodningslagen aldrig tidigare prövats i ett mål där en betalande abonnent, exempelvis av en streamingtjänst, har avkodat innehåll från sitt abonnemang och tillgängliggjort det i avkodad form för tredje man.¹⁴⁶

I enlighet med 4 § AvkL avses med avkodningsutrustning som tidigare nämnts "...programvara eller utrustning som utformats eller anpassats för att kunna tolka en skyddad tjänst...". En privatperson som använder ip-tv tar del av innehåll som redan har avkodats och har därmed inte nytta av att införskaffa utrustning som har anpassats eller skapats för att göra tjänsten tillgänglig i tolkningsbar form. Därför träffas slutanvändaren inte av 4 § AvkL.¹⁴⁷

Filmutredningen hävdar att den befintliga lagstiftningen är bristfällig och att en förändring bör ske. För att en förändring ska ske kommer nya åtgärder i alla led att prövas, bland annat om en kriminalisering mot brukande av ip-tv behöver införlivas eller utfärdande av andra sanktioner. En åtgärd som Bergquist har tagit upp är att analysera om avkodningslagen kan ändras för att fylla den rättsliga "luckan". Utöver lagcentrerade åtgärder tas även andra förslag på åtgärder upp, som till exempel stärka kunskapen hos slutanvändare men även till personal hos myndigheter. Däremot bör inte allt fokus ligga på slutanvändaren, Bergquist tar även upp att sanktioner riktade mot aktörer som står för tillhandahållandet av tjänsten kan bli aktuellt.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Dir. 2025:5, s.1.

¹⁴⁵ Ibid., s. 2.

¹⁴⁶ Ibid., s. 3.

¹⁴⁷ Ibid., s. 2; se avsnitt 4.

¹⁴⁸ Ibid., s.3.

6. Analys

6.1 Svensk rätt idag

Den rättsliga regleringen i Sverige idag avseende möjligheten att motverka ip-tv omfattas av 1 kap. 1-2 §§ URL samt 7 kap. 53 § URL. 2 kap. 11a § utgör ett undantag mot upphovsrättslagens ensamrätt men den reglerar enbart ansvar för den som skapar tillfälliga former av exemplar och inte slutanvändarens privata bruk. Bestämmelserna uppkom under en tid där konsumtionsmönstrena såg annorlunda ut och en äldre teknik dominerade marknaden.

Bestämmelsen omfattar aktörer som vill förmedla material och i processen lagra tillfälliga exemplar snarare än en slutanvändares privata brukande av en illegal streamingkälla. Allt eftersom tekniken utvecklas blir lagens bristfällighet allt mer tydligt märkbar.¹⁴⁹

Syftet med 2 kap. 11a § URL var enligt regeringens uppfattning att skydda mellanhänder som tillhandahåller teknik för överföringsprocesser mellan andra aktörer samt se till att enskilda inte drabbas av något upphovsrättsligt ansvar för tillfälliga kopior som lagras på de enskildas datorer. Bestämmelsen uppkom i samband med infosoc-direktivet under en tid där nedladdning var en av de största orsakerna för upphovsrättsintrång och mångfaldigande av det slaget. Idag är streamingprocessen annorlunda och slutanvändaren behöver inte ladda ned det de vill se, utan via ip-tv har materialet redan avkodats, laddats ned på en server samt distribuerats.¹⁵⁰

6.2 Infopaq-domen

I artikel 5.1 insofoc-direktivet är ett krav att mångfaldigandet i den tekniska processen ska utgöra en väsentlig och integrerad del av den tekniska processen. I Infopaq-målet tolkade EU-domstolen artikelns lydelse att rekvisitet "väsentlig och integrerad" inte omfattar en viss tidpunkt i processen när mångfaldigandet måste ske.¹⁵¹ Så länge mångfaldigandet har gjorts inom ramen för den tekniska processen så omfattas mångfaldigandet av undantaget. Om mångfaldigandet däremot har gjorts uteslutande utanför den tekniska processen skulle istället ett tillstånd krävas. Att EU-domstolen tolkar artikeln strängt är inte förvånande då den utgör ett undantag mot huvudregeln om rätten till mångfaldigandet i artikel 2 i direktivet.¹⁵²

¹⁴⁹ Se avsnitt 2.6.

¹⁵⁰ Se avsnitt 2.6.

¹⁵¹ EU-domstolen dom, C-302/10.

¹⁵² Se avsnitt 3.1.3; Infosoc, artikel 2.

I förhandsavgörandet tydliggör EU-domstolen artikel 5.1 innebörd med att tillfälliga former av mångfaldigande i en teknisk process omfattas av artikelns bestämmelser oavsett om mångfaldigandet sker i början eller slutet av den tekniska processen.

EU-domstolen ställer upp ett ramverk där artikel 5.1 innebörd tydliggörs varigenom tillfälliga former av mångfaldigande kan göras i den tekniska processens början samt slutskede.

EU-domstolen vidgade artikelns betydelse på så sätt att ett mänskligt ingripande också omfattas av undantaget, en människa skulle därmed i praktiken kunna sätta igång den tekniska processen som leder till ett mångfaldigande av ett verk.¹⁵³ Det vidgar tolkningen av vad som innefattas med artikelns rekvisit och därmed stärker rättssäkerheten på området för aktörer med digitala kanaler och tjänster.¹⁵⁴

För att förtydliga prejudikatet från Infopaq-målet skulle ett exempel kunna vara att en digital tjänst som skapats av ett bolag tränar en programvara inom artificiell intelligens på uppdrag av andra bolag. Bolaget kan träna programvaran som sedan tränar AI-modellerna genom att anställa en stor mängd mänskliga medarbetare med olika kunskaper, framförallt differentierade språkkunskaper som sitter och chattar med programmet för att utöka AI-modellens kunskapsbas, vilket kan anses vara ett måttligt påkostat alternativ.

Alternativt kan bolaget istället programmera en kod i ett program för att självständigt använda sig av befintliga digitala källor som bolaget fritt har åtkomst till. Om bolaget i fråga kan åstadkomma detta genom lagra tillfälliga kopior av webbsidorna som skapas i samband med processen kan undantaget i artikel 5.1 infosoc-direktivet tillämpas och likaså håller sig inom ramen för 2 kap. 11a § URL, samt göra detta även med mänsklig involvering, till exempel initiering av en människa.

Omständigheten att mångfaldigandet sker i slutet av processen eller i början av processen saknar som sagt betydelse.¹⁵⁵ I exemplet ovan använder bolaget en programvara som kopierar webbsidor för att träna AI-modeller. Utgångspunkten är att en stor del av det kopierade underlaget är skyddat av upphovsrätten. I det här fallet kommer underlaget i fråga att digitalt

¹⁵³ Infopaq II. punkt 39.

¹⁵⁴ Infosoc. Artikel 5.1.

¹⁵⁵ Infopaq II. Artikel 39.

kopieras. Underlaget kan sparas i kopieringsprocessen i form av en digital kopia, cache, som utgör tillfälliga former av mångfaldigandet i enlighet med artikel 5.1 infosoc-direktivet.

6.6 Filmspeler-domen

Rättsläget kom att delvis förändras genom EU-domstolen avgörande i det så kallade “Filmspeler-målet”. I domen vidgade EU-domstolen begreppet “överföring till allmänheten” som stipuleras i artikel 3.1 i infosoc-direktivet. EU-domstolen fastslog att en överföring till allmänheten även omfattade distribution av tekniska anordningar som möjliggör illegal streaming. Frågan om fysiska mediaspelares förenlighet med artikel 3.1 infosoc-direktivet hade tidigare inte prövats av EU-domstolen, sannolikt till följd av att användningen av mediaboxar är en tekniska innovation som framkommit under senare år. EU-domstolen fastslog i målet att mediaspelaren, genom de förinstallerade tilläggsprogram som möjliggjorde åtkomst till upphovsrättsligt skyddat material via otillåtna källor, kunde omfattas av rekvisiten i art 3.1 infosoc-direktivet om överföring till allmänheten.¹⁵⁶ Då rekvisiten i artikel 3.1 ansågs uppfyllda, inkräktade försäljningen av mediaspelaren på upphovsrättsinnehavarnas ensamrätt.

EU-domstolen fastslog att undantaget i artikel 5.1 infosoc-direktivet inte kunde tillämpas självständigt samt i enlighet trestegstestet i artikel 5.5. Anledningen var att användningen av mediaspelaren ansågs strida mot det normala utnyttjandet av verken och oskäligt inkräkta på rättsinnehavarnas legitima intressen. EU-domstolen ansåg att försäljning av mediaspelarna kom att föranleda en minskad volym av lagliga transaktioner avseende de skyddade verken, vilket på ett oskäligt sätt kom att åsamka upphovsrättsinnehavarna skada.¹⁵⁷

EU-domstolen tillämpar en systematisk tolkningsmetod och tolkar undantaget i artikel 5.1 restriktivt.¹⁵⁸ Domstolen hänvisar även fortlöpande till direktivets skäl för att säkerställa att bestämmelsen tolkas i enlighet med dess syfte, särskilt i situationer där det kontextuella sammanhanget är oklart - såsom i förevarande fall. Detta är förenligt med EU-domstolens teleologiska tolkningsmetod, som syftar till att säkerställa att unionsrättens ändamål får genomslag i rättstillämpningen.¹⁵⁹ Domen markerar ett betydelsefullt första steg i reglering av

¹⁵⁶ EU-domstolens dom, C-527/15, punkt 42 och punkt 46; se avsnitt: 3.2.4.

¹⁵⁷ Ibid., punkt 70.

¹⁵⁸ Ibid., punkt 62; se avsnitt 3.1.4.

¹⁵⁹ Se avsnitt: 1.4.

ip-tv och har medfört att försäljning av mediaspelare med förinstallerad programvara med illegal streaming är kriminaliserat, vilket stärker skyddet för upphovsrättsinnehavare.¹⁶⁰ Det ska dock understrykas att avgörandet endast omfattade försäljningsledet och inte det faktiska brukandet av ip-tv tjänster.

Trots ovannämnda påverkade slutanvändarens agerande indirekt utgången av den rättsliga bedömningen huruvida en "överföring till allmänheten" hade skett eller inte. Ansvarsgraden sänktes, då det ansågs tillräckligt att tillgång till upphovsrättsligt skyddade verk möjliggjordes, oavsett om användaren faktiskt dog del av dem. Undantaget i artikel 5.1 infosoc-direktivet fastslog som ej tillämplig på mediaspelaren avseende slutanvändarens brukande. EU-domstolens utredning huruvida slutanvändaren hade vetskap att denne tog del av de skyddade verken utan upphovsrättsinnehavarens samtycke,¹⁶¹ visar på ett tydligt steg mot att utvidga ansvaret mot slutanvändarna. Att en slutanvändares brukande av ip-tv inte omfattas av artikel 5.1 visar att användandet inte är lagligt, eller åtminstone befinner sig i en rättsutveckling som pekar mot en framtida kriminalisering. I synnerhet då inga andra EU-rättsliga undantagsbestämmelser har varit föremål för prövning i sammanhanget.

Efter en utredning av rättsläget i den svenska lagstiftningen och noggrann granskning av artikel 5.1 i infosoc-direktivet kan en undra ifall EU-kommissionen vid författandet av infosoc-direktivet samt EU-parlamentet och EU-rådet vid införlivandet av direktivet kunde förutse att EU-domstolen skulle behöva inkomma med förhandsavgörande avseende artikel 5.1 om tillfälliga exemplar i fråga om illegal streaming. I artikel 2 i direktivet stadgas ensamrätten till mångfaldigande, i artikel 3 stadgas att upphovsmännen har rätt att överföra verken till allmänheten och i artikel 4 om uteslutande spridningsrätt samt rätt till att förbjuda spridning av verk.¹⁶² EU-domstolen har trots detta behövt inkomma med klargöranden kring om en fysisk mediaspelare fylld med upphovsrättsligt skyddat material som inhämtats olagligt och utan upphovsrättsmännens samtycke, och med ett vinstsyfte, ska utgöra ett undantag då exemplaren eventuellt är tillfälliga. Det kan antagas ha varit föga förvånande för EU-domstolen att behöva inkomma med svar huruvida mediaspelaren kan anses vara laglig, då artikeln omfattar ett

¹⁶⁰ EU-domstolens dom, C-527/15.

¹⁶¹ Ibid., punkt 69; se avsnitt 3.2.4.

¹⁶² Direktiv 2001/29/EG.

undantag av tillfälligt mångfaldigande i en rent laglig teknisk process.¹⁶³ Ett exempel är lagring av webbläsarcache.

Av direktivets skäl framgår att en avvägning måste göras mellan olika aktörers rättigheter och intressen, särskilt mot bakgrund av den framväxande digitala miljön som vid tidpunkten för direktivets antagande redan var under utveckling och fortfarande är aktuell. Den tekniska utvecklingen aktualiserade därmed behovet av en ny rättslig bedömning. En ny bedömning av rättsläget behövdes således göras med anledning av teknikens utveckling.¹⁶⁴ Det tycks inte vara en ren självklarhet var gränsen ska dras för en legal "teknisk" användning och ett illegalt utnyttjande av ett eller flera verk. Hur skälen är utformade ger i och för sig intryck av att EU-kommissionen har varit medvetna om den tekniska miljön och de utmaningar som utgör dagens vardag.¹⁶⁵

6.5 Avkodningslagen

Avkodningslagen har aldrig tidigare prövats då en leverantör har med upphovsrättsmannens samtycke fått godkänt att använda en tjänst, t.ex genom ett Viaplay-abonnemang.¹⁶⁶ En ip-tv leverantör skulle då kunna avkoda denna sändning för att i kommersiellt syfte göra materialet tillgängligt till allmänheten. Däremot är avkodningen kriminaliserad i två olika lagstiftningar, men på olika grunder.¹⁶⁷ Kan det vara lättare för en ip-tv leverantör att avkoda en annan ip-tv leverantörs redan avkodade strömningstjänst? I bägge fallen faller förfarandet inte in under artikel 5.1 infosoc-direktivet oavsett om de tillfälliga exemplaren är av underordnat betydelse i en teknisk process.

6.3 De lege ferenda - hur rätten bör vara

Hur ska då rätten anpassas för att tillgodose dagens behov? För att utreda det kommer tre intressen behövas ta tillvara på, som lyder:

¹⁶³ Direktiv 2001/29/EG, skäl 33.

¹⁶⁴ Ibid. skäl 31.

¹⁶⁵ Fler av skälen styrker detta resonemang se [lex](#). skäl 2 om behovet att skapa flexibla rättsliga ramar som främjar informationssamhällets utveckling i Europa och skäl 5 om formerna avseende utnyttjande mångfaldigas och diversifieras genom den tekniska utvecklingen. Se även Levin s.148-149.

¹⁶⁶ Se avsnitt 5.1.

¹⁶⁷ Se 1 kap 2-3 §§ och 7 kap 53 § samt 4-5 §§ Avkodningslagen.

- Hur kan den svenska regleringen anpassas för att möta dagens digitala behov på ett fungerande och rättssäkert sätt?
- Hur ska den svenska regleringen anpassas för att fortsatt vara i linje med EU-rätten?
- Hur ska det svenska upphovsrättsliga ramverket utformas för att bromsa utbredningen av dels försäljning, dels streamande av ip-tv för att bemöta upphovsrättsmännens legitima intressen och rätt till ersättning?

Att se till att en ny bestämmelse inte strider mot en grundlag samt är i linje med EU-rättsliga intressen och regleringar, utföra konsekvensutredningar,¹⁶⁸ samt motivera en eventuell ökad kostnad för staten, är en del av de aspekter en lagstiftare måste ta tillvara på.¹⁶⁹ Utöver måste lagstiftaren bevara legitimitet samt uppnå regelefterlevnad genom att vara i linje med allmänhetens värderingar.¹⁷⁰ Lagstiftaren måste också förutse hur lagen praktiskt kommer att tillämpas och väga intressen mellan olika aktörer, för att det ska uppnås måste lagstiftaren vara införstådd på området som ska regleras ur ett tekniskt perspektiv. Exempelvis innebär det att lagstiftaren bör klargöra på vilket sätt distributörer får tillgång till det skyddade materialet, samt hur det skyddade materialet överförs och tas emot av slutanvändaren.¹⁷¹ Slut användarens bruk av illegala streamingtjänster behöver regleras, men en risk med ny lagstiftning på området är att den införs utan att åtföljas av ett fungerande kontroll- eller tillsynssystem. Med fungerande kontroll- eller tillsynssystem avses exempelvis automatiserade övervakningsverktyg för ip-tv trafik eller krav på internetleverantörers medverkan i identifiering och blockering av ip-tv verksamhet. Avsaknaden av sådana system kan i förlängningen underminera statens rättskraft och minska lagens förutsebarhet. Om möjlighet finns att fälla ett tiotal personer om året när användandet uppgår till flera hundra tusen - anses detta vara rättssäkert och en rimlig förutsättning för att skapa nödvändig förutsebarhet?

Frågan är om man bör fylla den rättsliga gråzonen genom att strängare reglera upphovsrätten som kan komma att påverka upphovsrätten på ett bredare plan än tänkt eller om lagstiftaren bör sträva åt de tekniska möjligheterna en ip-tv försäljare har avseende försäljning och inköp av utrustning för att få bukt på problemet. Lagstiftaren bör fundera över att möta problemet genom

¹⁶⁸ Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

¹⁶⁹ 15 § Kommittéförordning (1998:1474).

¹⁷⁰ Mirko Pečarič (2015) universal capacity to generalise legal principles by combining reason, logic, morals and their counterparts, *The Theory and Practice of Legislation*, 3:1, s 1.

¹⁷¹ Dir 2025:5, s 2.

att reglera upphovsrättslagen utöver de bestämmelser som redan existerar på slutanvändarnivå och/eller strama åt tekniklagstiftning på leverantörsnivå. Det är inte orimligt att tänka sig att regeringen bör kunna kriminalisera användandet av ip-tv utan att det strider mot infosoc-direktivet och främst då artikel 5.1 om tillfälliga kopior. En kriminalisering på infrastrukturen gällande de aktörer som tillhandahåller tjänsterna i form av ny reglering kring programvara, servrar, plattformar och andra tekniska lösningar hade åtminstone kunna vara ett steg på vägen.

Ip-tv tekniken omfattas inte av undantaget i artikel 5.1 i infosoc-direktivet och är således olaglig att distribuera men trots regleringen fortsätter industrin att växa. Således är det inte enbart distributionen som behöver regleras utan även användningen av ip-tv. I dagsläget finns ingen effektiv reglering avseende själva brukandet av ip-tv och således finns ingen rädsla för konsekvenser av att använda ip-tv för slutanvändaren. Genom att reglera användningen skulle regeringen kunna få ner efterfrågan på ip-tv genom så kallad allmän avskräckning för rättsliga konsekvenser. Att ip-tv inte är reglerat idag bidrar till att fler lockas till användningen då ip-tv erbjuder ett obegränsat utbud av innehåll till en väldigt låg kostnad, till skillnad från lagliga alternativ. Därför är det inte förvånande att fler väljer att införskaffa ip-tv när det enbart finns fördelar för användarna och i princip inga rättsliga risker.¹⁷²

Problem som kan uppstå vid en eventuell lagförändring är att distributörerna utvecklar nya tekniska lösningar för att kringgå lagstiftningen, vilket kan vara en nackdel vid en utökad avkodningslagstiftning. Det kan också bli problematiskt om de legala alternativen inte anses vara av ett tillräckligt attraktivt slag. Problemet som kan uppstå är att oavsett om straffrättsligt ansvar för slutanvändare införlivas så påverkar det inte den höga efterfrågan på billiga alternativ. Om inte användning kan kontrolleras kan ny reglering komma att tappa sin spets och således inte vara effektiv. Det måste finnas en bra balans mellan reglering som syftar till att avskräcka från användningen av illegala alternativ och legala alternativ som kan presentera någorlunda jämbördiga erbjudande till sina användare som de illegala tjänsterna kan.

I regel är lagen reaktiv och inte proaktiv, vilket innebär att nya uppfinningar, innovationer och idéer tillkommer först och sedan följer en nödvändig korrigering av lagen. Lagen anpassas med

¹⁷² Se avsnitt 5.1 och 5.2.

andra ord efter innovationen. Att proaktivt förutse samhällsförändringar kan vara önskvärt på lagstiftningsnivå. Kellgren kallar detta "innovationsrättsdogmatik". Innovationsrättsdogmatikens huvuddrag går ut på att förstå fenomen och huruvida de är kompatibla med rättssystemet. I brist på rättspraxis kan hypotetiska realistiska scenarier för hur innovationen skulle kunna fungera i praktiken och analysera hur gällande rätt kan behöva anpassas vara önskvärt.¹⁷³ Med detta tankesätt skulle en effektiv bekämpning av ip-tv kunna utföras utan att riskera att begränsa innovationens framväxt. Resultatet av statens filmutredning i september 2025 kan bli en central del i hur problemet på ett retroaktivt plan ska bekämpas men även på ett proaktivt sätt förhindra framväxten av olaglig streaming online.

6.4 Stat och näringsliv - ett samspel

Problemet är för komplext för att lagstiftaren ska lösa hela problemet. Om tekniken som möjliggör ip-tv förbjuds i sin helhet kan det då inte uppstå nya problem i form av att distributörerna hittar nya tekniker för att kringgå den nya lagstiftningen? Skulle inte en tekniskt kunnig person kunna kringgå rekvisiten beträffande avkodningsutrustning genom att exploatera brister i lagen? Ny lagstiftning hindrar inte efterfrågan, efterfrågan kommer att finnas kvar och blir inte förbjuden bara för att tittandet blir det. Bör inte en eller flera omoraliska motiverade tekniskt lagda personer kunna kringgå definitionen om rekvisiten i avkodningslagen gällande avkodningsutrustning.¹⁷⁴ Legala alternativ måste vara åtminstone så lockande för genomsnittskonsumenten att priset ligger på en nivå som motsvarar ett fungerande incitament för att en användare anser att det är värt att betala för en laglig tjänst hellre än att riskera straffrättsliga sanktioner. En stor del av problemet idag är att användandet är omoraliskt men inte direkt brottsligt.

¹⁷³ Kellgren, Jan, Skattenytt, Innovationsskatterättsdogmatik - en populärrättsvetenskaplig metoddiskussion, 2020, s. 812-822.

¹⁷⁴ Se avsnitt 4.

7. Slutsats

Med uppsatsens utredning som grund tyder på att undantaget mot ensamrätten 2 kap. 11a § URL inte omfattar en slutanvändares brukande av ip-tv även om vissa hänsynstaganden görs till slutanvändaren i Filmspeler-domen. De grundläggande bestämmelserna om upphovsrätt som finns idag återfinns i artikel 2-4 infosoc-direktivet samt 1 kap. 1-2 §§ URL och har inte varit effektiva för att motverka brukandet av ip-tv. Om en slutanvändare gör sig skyldig till upphovsrättsligt intrång vid brukande av ip-tv är ovisst. Själva distributionen är illegal i enlighet med 1 kap. 1-2 §§ URL, 7 kap. 53 § URL samt bestämmelser om olovlig utrustning i avkodningslagen. Men brukandet av ip-tv är inte effektivt reglerat i den svenska lagstiftningen.

Filmspeler-domen har förändrat rättsläget genom att domen är att anse som ett första steg till att ip-tv tekniken regleras. Men domen har nästintill enbart förändrat rättsläget avseende själva distributionen av mediaspelare och inte själva användningen av mediaspelare, vilket idag hade kunnat översättas till program och appar. Således är rättsläget för slutanvändares privata bruk fortsatt en rättslig gråzon som behöver klaras upp.

För att den svenska filmutredningen ska uppnå någon förändring behöver den rättsliga regleringen på en nationell nivå förändras för att reglera det illegala streamandet. Ett samspel mellan stat och näringsliv kommer att utgöra en avgörande del i att göra de lagliga alternativen mer attraktiva för slutanvändare och förändra konsumtionsmönstret. För att motverka den illegala streamingens framväxt behöver det dels finnas en rädsla för rättsliga konsekvenser, och dels att de lagliga alternativen är tillräckligt attraktiva för en slutanvändare. Risken med att använda illegala streamingsalternativ behöver helt enkelt vara större än vad en slutanvändare anser sig vinna på det.

Lagstiftningen ligger för tillfället bakom samhällets digitala framväxt och regeringen har startat en utredning för att dels få bukt på problemet och dels förhoppningsvis inta en mer proaktiv inställning till regleringen på området. Nya innovationer tillkommer varje år och det ligger i lagstiftarens intresse att ge incitament för ett innovativt samhälle. Balansgången kommer att ligga å ena sidan på att reglera tekniken och användandet av ip-tv och å andra sidan framföra en lagstiftning som är effektiv och fungerande till sitt syfte utan att begränsa den tekniska innovationens framväxt.

8. Källförteckning

Författningar

Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform.

Lag (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning.

Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Propositioner

Prop 2004/05:110 Upphovsrätten i informationssamhället - genomförande av direktiv 2001/29/EG. m.m. s 92.

Litteratur

Jörgen Hettne, Ida Otken Eriksson (red), *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, 2 uppl, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2011 s. 159.

Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt – upphovsrätt, patenträtt, mönster- och formgivningsrätt, känneteckensrätt – i Sverige, EU och internationellt*, 12 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2019.

Liang, Mengna, “Copyright Issues Related to Reproduction Rights Arising from Streaming”, *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 23, 5-6 2020, s. 798–814.

Nääv, Maria, Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattande*, fjärde upplagan, Norstedts juridik, Stockholm, 2018.

EU-dokument

Direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 98/84/EG av den 20 november 1998 om det rättsliga skyddet för tjänster som bygger på eller utgörs av villkorad tillgång (EGT C 328, 26.10.1998)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 Maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167/10, 22.6.2001)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG (EUT C 207, 30.6.2017)

EU-domstolen

Domstolens dom av den 26 april 2017, Stichting Brein mot Jack Frederik Wullems, C-527/15, ECLI:EU:C:2017:300.

Domstolens dom av den 17 januari 2012, Infopaq II AS mot Danske Dagblades Forening, C-302/10, ECLI:EU:C:2012:16.

Domstolens dom av den 5 juni 2014, Public Relations Consultants Association Ltd mot Newspaper Licensing Agency Ltd m.fl., C-360/13, ECLI:EU:C:2014:1195.

Domstolens dom av den 29 juli 2019, Pelham GmbH, Moses Pelham, Martin Haas mot Ralf Hütter, Florian Schneider-Esleben, C-476/17, ECLI:EU:C:2019:624.

Domstolens dom av den 16 juli 2009, Infopaq International A/S mot Danske Dagblades Forening, Mål C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465.

Europadomstolen

Anheuser-Busch Inc v. Portugal, nr 73049/01, 11 jan 2007.

Statens offentliga utredningar

SOU 2025:24, *Publiken i fokus - reformer i ett starkare filmland*, betänkande av filmutredningen
<https://www.regeringen.se/contentassets/2449a27cc55a4a3aa14f9ad2ab484b89/publiken-i-fokus--reformer-for-ett-starkare-filmland-sou-202524.pdf>.

Tilläggsdirektiv

Regeringskansliet, tilläggsdirektiv till filmutredningen, Dir. 2025:5, Ku 2024:1.

<https://www.regeringen.se/contentassets/2869b148be00447e80bc4461bc4b8d9b/tillaggsdirektiv-till-filmutredningen-dir.-20255.pdf>.

Internetkällor

Bredbandsval, *IPTV - hur fungerar det?*, <https://www.bredbandsval.se/tv/iptv>, hämtad 11 maj 2025.

Kellgren, Jan, Skattenytt, Innovationsskatterättsdogmatik - en populärrättsvetenskaplig metoddiskussion, 2020, s. 812-822,
https://www.faronline.se/dokument/skattenytt/2020/nr-12/skattenytt_2020_a0812/, hämtad 11 maj 2025.

Maria Söderfeldt, *Fler unga ser sport via illegala tv-tjänster*: "För dyrt att prenumerera, TV4 Nyheter",
<https://www.tv4.se/artikel/9S6sY4j8IgrnhJS7VijKD/fler-unga-ser-sport-via-illegala-tv-tjanster-f-oer-dyrt-att-prenumerera>, hämtad mars 6 2025.

Mediavision, "5 million pirates in the Nordics", broadbandtvnews.com, 28 maj 2024
<https://www.broadbandtvnews.com/2024/05/28/mediavision-5-million-pirates-in-the-nordics/>,
hämtad mars 6 2025.

Nationalencyklopedin, IPTV, <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/iptv>,
hämtad mars 14 2025.

Nordic Content Protection, *Nordic content protection tar krafttag i kampanj mot illegala tv-tjänster*,
<https://www.ncprotection.com/index.php/nordic-content-protection-tar-krafttag-i-kampanj-mot-illegala-tv-tjanster/>, hämtad mars 14 2025.

Marcus Pettersson, *Skatteverkets rapport avseende kontrollen av av illegal IPTV*, Diarienummer: 8-2648435, Skatteverket,

<https://skatteverket.se/download/18.7da1d2e118be03f8e4f69a/1700684699133/Skatteverkets%20rapport%20avseende%20kontrollen%20av%20IPTV%20.pdf>, hämtad mars 6 2025.

Mirko Pečarič (2015) UNIVERSAL CAPACITY TO GENERALISE LEGAL PRINCIPLES BY COMBINING REASON, LOGIC, MORALS AND THEIR COUNTERPARTS, *The Theory and Practice of Legislation*, 3:1. : <https://doi.org/10.1080/20508840.2015.1041702>, hämtad maj 4 2025.

Patent och registreringsverket, *Allmänhetens medievanor*, augusti 21 2024,

<https://www.prv.se/sv/upphovsratt/streama-lagligt/allmanhetens-medievanor/> , hämtad mars 13 2025.

Regeringen, *Parisa Liljestrands har tagit emot filmutredningens betänkande*, pressmeddelande, 4 mars 2025,

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/03/parisa-liljestrands-har-tagit-emot-filmutredningens-betankande>, hämtad mars 21 2025.

Regeringskansliet, Regeringens arbete på EU-nivå,

<https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/regeringens-arbete-pa-eu-niva/>, hämtad april 10 2025.

Pelham v Hütter and Schneider-Esleben. (2019) Mål C-476/17, punkt 29,

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=216552&doclang=EN>, hämtad maj 2 2025.

Tobias Kempas, *The New Copyright Directive: Are OCSSPs Now Required to Carry Certain Content*, *Vinge*,

<https://www.vinge.se/en/publications/the-new-copyright-directive-are-ocssps-now-required-to-carry-certain-content/>, hämtad 5 maj 2025.

Tidigare publikationer

Bergstedt, Elina, Slutanvändares rättsliga ansvar vid illegal streaming, Örebro universitet, 2019.

Carlsson, Johanna, Streaming och framställning av tillfälliga exemplar, Stockholms universitet, 2017.

Wärnerup, Jenny, Streaming-en rättslig gråzon?, Lunds universitet, 2021.